

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за червень 2022 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1. Оподаткування	4
1.1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1.1.1. Про збільшення суми грошового зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб	4
1.1.2. Про уналежнення моделі автомобіля до визначених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України об'єктів для оподаткування транспортним податком	6
1.2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	8
1.2.1. Про формування даних податкового обліку	8
1.2.2. Про визначення випадків і критеріїв, коли в суб'єкта господарювання виникає обов'язок отримати ліцензію на право зберігання пального	9
1.2.3. Про встановлення характеристики товарів / робіт / послуг під час визначення зіставності контрольованої та зіставних операцій	11
2. Митна справа	12
2.1. Про процедуру проведення експертного дослідження для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД	12
2.2. Про визначення коду зразка товару згідно з УКТ ЗЕД як промислового металобрухту	14
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	15
1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	15
1.1. Про необхідність підтвердження доказами наявності фактичних обставин при розгляді заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов органів Держпраці про накладення штрафу та їх оцінки судом	15
2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	18
2.1. Про можливість використання земельної ділянки із цільовим призначенням землі житлової та громадської забудови як для житлової забудови, так і для розміщення громадських будівель	18
2.2. Про умови отримання грошової допомоги при виході на пенсію за Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне	

страхування»	20
2.3. Про обов'язок Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності здійснювати фінансування страхувальників-роботодавців у встановлені законодавством строки	23
2.4. Про визначення коефіцієнта заробітної плати для перерахунку пенсії особі, яка після призначення пенсії продовжила працювати	25
2.5. Про суб'єктну належність обов'язку щодо замовлення та організації розроблення детального плану території	27
2.6. Про обов'язок споживача природного газу укласти договір розподілу природного газу	29
2.7. Про відсутність у законодавстві норм, які б визначали чіткий перелік осіб, віднесених до борців за незалежність України у XX столітті	31
III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	33
1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	33
1.1. Про дотримання строку подання апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, ухваленого за правилами статті 287 КАС України	33
2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	35
2.1. Про відсутність обов'язку державного виконавця повідомляти боржника про опис майна	35
2.2. Про значення дотримання процедури відібрання зразків харчової продукції під час контрольного заходу для їх подальшого лабораторного дослідження	37
2.3. Про реалізацію повноважень органу опіки і піклування за статтею 177 Сімейного кодексу України	40
2.4. Про значення довідки зустрічної звірки для підприємств, установ і організацій, на яких вона проводиться	43
2.5. Про порядок визначення результатів службової діяльності державних службовців без проведення оціночної співбесіди	47

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.1.1. Про збільшення суми грошового зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб

Підставами для кваліфікації отриманого платником доходу як доходу від здійснення господарської (підприємницької) діяльності була реалізована платником діяльність з ознаками господарської з огляду на її систематичний характер упродовж 2013–2015 років, обсяги придбаного (збудованого шляхом фінансування будівництва) житла з метою подальшого продажу. Для застосування цих правил необхідна така умова, як отримання доходу фізичною особою – підприємцем, що презюмує реєстрацію особи підприємцем відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»

23 травня 2022 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу платника на рішення Київського окружного адміністративного суду від 10 січня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 27 березня 2019 року у справі № 810/3116/18 за позовом платника до Головного управління Державної податкової служби у Київській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Предметом спору в цій справі є оподаткування фізичною особою доходу, отриманого внаслідок систематичного продажу нерухомого майна впродовж 2013-2015 років, сплата військового збору з отриманого доходу від продажу зазначеного майна у 2015 році, податку на додану вартість з операцій із продажу нерухомого майна, а також декларування доходу, отриманого від продажу нерухомого майна. Платник у 2013–2015 роках не був зареєстрований як фізична особа-підприємець.

Київський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що контролюючий орган, нараховуючи платнику податків суми податкових зобов'язань, виправдано опирався на факт систематичного продажу позивачем об'єктів нерухомості, що свідчить про його підприємницьку діяльність, тому правомірно застосував

до спірних правовідносин норми податкового законодавства, що регулюють оподаткування фізичних осіб-підприємців.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані рішення в частині збільшення суми грошового зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб. У іншій частині оскаржувані судові рішення були залишені без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Фізичні особи можуть вважатися суб'єктами господарювання лише за умови провадження ними господарської діяльності та їхньої реєстрації як підприємців. Саме з моменту реєстрації підприємцем особа набуває відповідний правовий статус.

Підставами для кваліфікації отриманого платником доходу як доходу від провадження господарської (підприємницької) діяльності була реалізована платником діяльність з ознаками господарської, з огляду на її систематичний характер впродовж 2013–2015 років, а також обсяги придбаного (збудованого шляхом інвестування у будівництво) житла з метою подальшого продажу. Для застосування цих правил необхідна така умова, як отримання доходу фізичною особою-підприємцем, що презюмує реєстрацію особи підприємцем відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

Зміст норм підпункту 197.1.14 пункту 197.1 статті 197 Податкового кодексу України дає підстави для висновку, що операцією з першого постачання житла буде вважатися операція з передання права власності (оформлення правостановлюючих документів) до першого власника такого житла, попри джерела фінансування будівництва (зокрема, за власним коштом забудовника, залученими забудовником коштами чи коштом учасників фонду фінансування будівництва). Така операція з першого постачання житла підлягає оподаткуванню податком на додану вартість на загальних підставах.

Операції з подальшого постачання житла (об'єктів житлового фонду) звільнені від оподаткування. Коли після завершення будівництва правостановлюючі документи на новозбудоване житло оформлені на замовника, а пізніше, згідно з договорами купівлі-продажу квартир з фізичними особами, переоформлені на таких фізичних осіб, то операцією з першого постачання житла буде вважатися операція оформлення правостановлюючих документів на замовника.

Подальше переоформлення права власності на фізичних осіб, у контексті норм Податкового кодексу України, не буде вважатися операцією з першого постачання житла, а тому така операція звільнена від оподаткування податком на додану вартість відповідно до статті 197 Податкового кодексу України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 травня 2022 року у справі № 810/3116/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104759436>.

1.1.2. Про уналежнення моделі автомобіля до визначених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України об'єктів для оподаткування транспортним податком

Під час уналежнення моделі автомобіля до визначених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України об'єктів для оподаткування транспортним податком виправданим є застосування загальноприйнятого позначення об'єму двигуна в літрах, а не його детальних технічних характеристик у кубічних сантиметрах, оскільки цього достатньо для ідентифікації автомобіля. Такий підхід відображає економічні характеристики автомобіля, і відхилення на декілька тисячних від застосованого Міністерством економічного розвитку і торгівлі України показника в літрах об'єму двигуна не вказує на те, що відповідний автомобіль не є об'єктом оподаткування, оскільки це не впливає на його середньоринкову вартість

20 червня 2022 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління державної податкової служби у Луганській області як відокремленого підрозділу Державної податкової служби України на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 27 травня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 28 серпня 2019 року у справі № 826/15940/18 за позовом платника до Головного управління державної податкової служби у Луганській області як відокремленого підрозділу Державної податкової служби України про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган прийняв податкові повідомлення-рішення, якими визначив платнику зобов'язання з транспортного податку з фізичних осіб за 2016–2018 роки. Не погоджуючись, платник указав, що він зареєстрований та проживає у м. Києві, у зв'язку з чим відсутні правові підстави нараховувати податки фізичній особі, яка не проживає на території Луганської області. Платник уважав незаконними податкові повідомлення-рішення у зв'язку з порушенням строку їх складання та надсилання.

Предметом спору в цій справі є доцільність округлення об'єму двигуна (2993 куб.см = 3,0 л) до найбільшого цілого значення при визначенні об'єкту оподаткування транспортним податком; застосування підпункту 266.10.2 пункту 266.10 статті 266 Податкового кодексу України як самостійної підстави для визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення, прийнятого та надісланого (врученого) платнику податків поза межами встановленого присічного строку (до 01 липня року базового податкового (звітного) періоду (року)), визначених підпунктом 267.6.2 пункту 267.6 статті 267 Податкового кодексу України.

Окружний адміністративний суд м. Києва рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов.

Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що контролюючий орган порушив строки надсилання (вручення) спірних податкових повідомлень-рішень, а також, що належний платнику автомобіль не може бути об'єктом оподаткування, оскільки об'єм циліндрів двигуна автомобіля (2993 куб. см) є меншим, ніж визначений Міністерством економічного розвитку і торгівлі України у відповідному переліку (3,0 літри).

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення. Було частково задоволено позовні вимоги в частині визнання податкового повідомлення-рішення про нарахування податкового зобов'язання з транспортного податку за 2018 рік. Суд відмовив у задоволенні іншої частини позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Під час уналежнення моделі автомобіля до визначених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України об'єктів для оподаткування транспортним податком виправданим є застосування загальноприйнятого позначення об'єму двигуна у літрах, а не його детальних технічних характеристик у кубічних сантиметрах, оскільки цього достатньо для ідентифікації автомобіля. Об'єм двигуна у сукупності елементів, які впливають на вартість автомобіля як об'єкта оподаткування, застосовується як економічна характеристика автомобіля, а не суто його технічний показник. Такий підхід відображає економічні характеристики автомобіля і відхилення на декілька тисячних від застосованого Міністерством економічного розвитку і торгівлі України показника об'єму двигуна в літрах не вказує на те, що відповідний автомобіль не є об'єктом оподаткування, оскільки це не впливає на його середньоринкову вартість.

Перелік легкових автомобілів, які є об'єктом оподаткування у відповідному році (з року випуску яких минуло не більше ніж п'ять років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, установлені законом на 01 січня податкового (звітного) року), із зазначенням марки, моделі, року випуску, об'єму циліндрів двигуна, типу пального, розміщується на офіційному вебсайті центральним органом виконавчої влади, що формує та реалізовує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі (тобто Міністерства економічного розвитку і торгівлі України).

З аналізу положень статей 54 та 267 Податкового кодексу України випливає, що контролюючий орган зобов'язаний нарахувати платнику податкове зобов'язання з транспортного податку за відповідний рік і надіслати (вручити) таке податкове повідомлення-рішення до 01 липня року базового податкового (звітного) періоду (року). Невиконання контролюючим органом такого обов'язку звільняє платника податків лише від відповідальності за несвоєчасну сплату податкового зобов'язання (аналогічно до приписів підпункту 266.10.2 статті 266, підпункту 287.9 статті 287 Податкового кодексу України), але не звільняє від обов'язку сплати такого податку за наявності відповідних правових підстав.

Щодо порушення податковим органом строків прийняття та надсилання (вручення) податкового повідомлення-рішення, то в контексті правових наслідків

для платника податків пропуск податковим органом установленого строку надсилання податкового повідомлення-рішення до 1 липня року базового податкового (звітного) періоду (року) не є підставою для припинення податкового обов'язку платника з транспортного податку. Строк надсилання податкового повідомлення-рішення, установлений підпунктом 267.6.2 пункту 267.6 статті 267 Податкового кодексу України, не є строком, що зумовлює припинення податкового обов'язку або звільнення від його виконання.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 червня 2022 року у справі № 826/15940/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104952027>.

1.2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.2.1. Про формування даних податкового обліку

Виплати (матеріальна допомога, заохочувальні та компенсаційні виплати), які отримують працівники, належать до структури заробітної плати, а тому платник податків правильно визначив фінансовий результат до оподаткування (прибуток) за період, що перевірявся, та правомірно уналежнив такі виплати працівникам до витрат підприємства на підставі вимог національного законодавства

07 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державного підприємства «Тульчинське лісомисливське господарство» на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 07 липня 2021 року у справі № 120/4886/18-а за позовом Державного підприємства «Тульчинське лісомисливське господарство» до Головного управління Державної податкової служби у Вінницькій області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку, за результатами якої встановив, що платник коштом фонду оплати праці нарахував і виплатив працівникам підприємства матеріальну допомогу на соціально-побутові потреби, матеріальну допомогу на оздоровлення та премії, відобразивши їх у складі «витрат», тим самим зменшивши фінансовий результат до оподаткування. Платник указав, що такі висновки базуються на припущеннях та не підтверджені доказами. Було надано фінансові плани підприємства на 2015–2017 роки, якими не передбачено спрямування прибутку на виплати працівникам, пов'язані з оплатою праці. Колективним договором та Положенням про заохочувальні компенсаційні виплати працівникам визначено, що матеріальна допомога, заохочувальні та компенсаційні виплати надаються працівникам підприємства (тобто лише у складі структури заробітної плати).

Вінницький окружний адміністративний суд рішенням задовольнив позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що заохочувальні та компенсаційні виплати, проведені платником, належать до структури заробітної плати, а тому правомірно як витрати на підставі вимог національного законодавства.

Сьомий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції, відмовивши в задоволенні позовних вимог. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що платник має нараховувати та сплачувати матеріальні заохочення лише коштом прибутку, що зумовлено правовим статусом державного майна та законодавчим регулюванням діяльності суб'єктів державного сектору економіки й управління об'єктами державної власності. Винагороди, заохочувальні та компенсаційні виплати виплачуються з урахуванням фінансових можливостей.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши судові рішення суду апеляційної інстанції в частині збільшення суми грошового зобов'язання з податку на прибуток за податковими зобов'язаннями та за штрафними (фінансовими) санкціями. Було залишено чинним рішення суду першої інстанції в цій частині. В іншій частині постанова суду апеляційної інстанції була залишена без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Для державного комерційного підприємства фінансовий план є документом, який може визначати порядок розподілу прибутку, зокрема, які саме виплати можна здійснювати його коштом.

Виплати (матеріальна допомога, заохочувальні та компенсаційні виплати), які отримують працівники, належать до структури заробітної плати, а тому платник податків правильно визначив фінансовий результат до оподаткування (прибуток) за період, що перевірявся, та правомірно уналежнив такі виплати працівникам до витрат підприємства на підставі вимог національного законодавства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 7 червня 2022 року у справі № 120/4886/18-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104677357>.

1.2.2. Про визначення випадків і критеріїв, коли в суб'єкта господарювання виникає обов'язок отримати ліцензію на право зберігання пального

Для оцінювання наявності в діях суб'єкта господарювання складу правопорушення у вигляді реалізації діяльності зі зберігання пального без отримання відповідної ліцензії з'ясуванню підлягають місце і спосіб його зберігання, мета придбання, технічні характеристики використаних для цього споруд (обладнання, ємностей), обсяги споживання, закупівлі й умови використання пального. Ці обставини становлять об'єктивну та суб'єктивну сторони правопорушення. Сам по собі факт наявності «на балансі» у суб'єкта господарювання невикористаного пального не є достатньою підставою, щоб кваліфікувати його наявності як «зберігання пального без отримання відповідної ліцензії»

15 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Агро-Свобода» на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 14 травня 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 28 вересня 2021 року у справі № 260/3859/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Агро-Свобода» до Головного управління Державної податкової служби у Закарпатській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення щодо застосування штрафних (фінансових) санкцій за зберігання пального без відповідної ліцензії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив зберігання дизельного пального в резервуарі спеціалізованого вантажного автомобіля (паливоцистерна), без одержання відповідної ліцензії на зберігання пального. Не погоджуючись з висновками контролюючого органу, платник вказав, що зберігання пального не потребувало ліцензії, оскільки об'єктом зберігання пального не було нерухоме майно, а навпаки – рухомий об'єкт, зокрема транспортний засіб.

Закарпатський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що контролюючий орган дотримав процедуру проведення фактичної перевірки, якою був достовірно встановлений факт зберігання дизельного пального без отримання відповідної ліцензії.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши судові рішення судів попередніх інстанцій та ухваливши нове рішення про задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Зберігання пального нерозривно пов'язане з наявністю в суб'єкта господарювання споруд та/або обладнання, та/або ємностей, що використовуються для зберігання пального на праві власності або користування (місця зберігання пального). Якщо наявне у суб'єкта господарювання місце зберігання пального відповідає ознакам, які Податковий кодекс України встановлює як виключення з визначення «акцизного складу» та/або «акцизного складу пересувного», такий суб'єкт не має обов'язку отримувати ліцензію на право зберігання пального в такому місці.

Сам по собі факт наявності «на балансі» у суб'єкта господарювання невикористаного пального – не є достатньою підставою, щоб кваліфікувати його існування як «зберігання пального без отримання відповідної ліцензії». Наявність у суб'єкта господарювання обов'язку з отримання ліцензії на право зберігання пального, яка опосередковується придбанням і використанням суб'єктом господарювання пального для задоволення своїх власних виробничих потреб при провадженні його господарської діяльності (не пов'язаної з метою отримання доходу від зберігання пального як виду економічної діяльності) залежить саме від наявності у суб'єкта господарювання місця для зберігання

пального, яке за своїми ознаками (характеристиками) відповідає визначенню «акцизного складу» та/або «акцизного складу пересувного», попри те, чи зареєстрований такий суб'єкт платником акцизного податку, розпорядником акцизного складу та/або наявністю підстав для реєстрації такого місця як акцизного складу.

Для оцінки наявності в діях суб'єкта господарювання складу правопорушення у вигляді реалізації діяльності зі зберігання пального без отримання відповідної ліцензії, з'ясуванню підлягають місце та спосіб його зберігання, мета придбання, технічні характеристики використаних для цього споруд (обладнання, ємностей), обсяги споживання, закупівлі та обставини використання пального. Ці обставини складають об'єктивну та суб'єктивну сторони правопорушення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 червня 2022 року у справі № 260/3859/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104778702>.

1.2.3. Про встановлення характеристики товарів / робіт / послуг під час визначення зіставності контрольованої та зіставних операцій

Застосування контролюючим органом підходу «pellet premiums atlantic blast furnace 65% Fe» відповідає вимогам норми підпункту 39.2.2.2 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України щодо аналізу характеристики товарів / робіт / послуг, які є предметом операції, під час визначення зіставності контрольованої та зіставних операцій

27 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу великих платників податків Державної податкової служби (як правонаступника Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби) на рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 04 вересня 2019 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 21 грудня 2019 року у справі № 440/1053/19 (провадження № К/9901/204/20) за позовом Приватного акціонерного товариства «Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат» до Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами проведення перевірки відкоригував ціни в контрольованих операціях на вміст у руді заліза, кремнезему (діоксиду кремнію), та вологи, а також на розмір премії (доплати) за готову продукцію. Платник указав на помилковість у методології розрахунків щодо коригування ціни на окатки щодо вмісту заліза (Fe 62% для стандартних котунів «феррекспо» та Fe 65% для котунів вищої якості «феррекспо»), вмісту кремнезему (двоокису кремнію), вологи, коригувань на основі фізичної форми, фізичного місця розташування та умов поставки, визначення ринкового діапазону цін товару згідно з методом порівняльної неконтрольованої ціни. На переконання позивача, податковий орган

не взяв до уваги сталу практику відносин на ринку залізорудної сировини щодо поквартального та помісячного ціноутворення.

Полтавський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що контролюючий орган не довів пріоритетність застосування премії (доплати) за готову продукцію, не дотримуючись умов контракту. Суди попередніх інстанцій не застосували показник «pellet premiums» до юридичної оцінки коригування сторонами ціни, без встановлення підстави для неоднозначного (множинного) трактування прав сторін у справі, а фактично в контексті оцінки доводів сторін щодо розміру «pellet premiums» в ціні на окатки в контрольованих операціях, з урахуванням якого ціна буде відповідати принципу «витягнутої руки».

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення в частині задоволення позову про скасування податкового повідомлення-рішення щодо зменшення від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток. В іншій частині рішення судів попередніх інстанцій було залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Застосування контролюючим органом підходу «pellet premiums atlantic blast furnace 65%Fe» відповідає вимогам норми підпункту 39.2.2.2 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України щодо аналізу характеристики товарів / робіт / послуг, які є предметом операції (абзаци перший, другий підпункту 39.2.2.2), під час визначення зіставності контрольованої та зіставних операцій.

Застосування норм підпункту 4.1.4 пункту 4.1 статті 4, пункту 56.21 статті 56 Податкового кодексу України пов'язане з виявленням судом норм, які дають підстави для неоднозначного чи множинного трактування прав і обов'язків платника та/або контролюючого органу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 червня 2022 року у справі № 440/1053/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105086314>.

2. Митна справа

2.1. Про процедуру проведення експертного дослідження для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД

Протиправним є рішення контролюючого органу про визначення коду товару, якщо не дотримано законодавчих вимог, які регламентують підстави й порядок узяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем, а також гарантій, які надаються декларантам під час цього процесу

07 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Сумської митниці Державної

фіскальної служби на постанову Сумського окружного адміністративного суду від 05 квітня 2017 року та ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 14 червня 2017 року у справі № 818/295/17 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Сумитеплоенерго» до Сумської митниці Державної фіскальної служби про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник імпортував кам'яне вугілля (антрацит марки Т), задекларувавши його під час митного оформлення під кодом згідно з УКТ ЗЕД 2701110000. До митної декларації додатково на вимогу контролюючого органу було надано всі належним чином оформлені документи, які підтверджують обрану товарну позицію та заявлений код товару. На підставі висновку експертного дослідження було прийняте рішення про визначення іншого коду товару. Платник не погодився з цим рішенням органу у зв'язку з порушенням процедури проведення дослідження. Висновок експертизи ґрунтувався на аналізі лише одного показника, а саме – вмісту летких речовин. Матеріалами справи підтверджується відібрання лише одного зразку товару та відсутність контрольного зразка, чим унеможливлено проведення повторної експертизи для визначення коду товару.

Сумський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що висновок експертного дослідження не може бути достатнім доказом для підтвердження факту уналежнення товару до категорії бітумінозного вугілля, а контролюючий орган не забезпечив належне виконання митних формальностей щодо ідентифікації та лабораторних досліджень товарів, у зв'язку з чим не підтверджено належними та допустимими доказами правомірність прийняття спірного рішення.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з пунктом 6.1 ДСТУ 4083-2012 «Вугілля кам'яне та антрацит для пиловидного спалювання на теплових електростанціях» для класифікації вугілля необхідно визначити такі основні показники: вихід летких речовин на сухий беззольний стан палива; зольність на сухий стан палива; загальна сірка на сухий стан палива; вища теплота згорання на сухий беззольний стан палива; температура плавкості золи; нижча теплота згорання на робочий стан палива.

Протиправним є рішення контролюючого органу про визначення коду товару, якщо не дотримано законодавчих вимог, які регламентують підстави і порядок взяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем, а також гарантій, які надаються декларантам під час цього процесу акт про зняття проб (зразків) товарів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 7 червня 2022 року у справі № 818/295/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104718848>.

2.2. Про визначення коду зразка товару згідно з УКТ ЗЕД як промислового металобрухту

Установивши в межах здійснення митного контролю, що використання товару за функціональним призначенням неможливе, та зазначивши, що з урахуванням вмісту дорогоцінних металів (срібло, золото) переробка товару з метою добування дорогоцінних металів цілком вірогідна, зразок товару може бути класифіковано як промисловий металобрухт відповідно до положень Закону України «Про металобрухт»

14 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Акціонерного товариства «TDM Electronics» на постанову Київського окружного адміністративного суду від 28 листопада 2016 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 17 лютого 2017 року у справі № 810/2192/16 за позовом Акціонерного товариства «TDM Electronics» до Київської митниці Державної фіскальної служби про визнання протиправними дій щодо митного оформлення товару за митною декларацією, а також визнання протиправним і скасування рішення про визначення коду товару.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник уклав договір щодо придбання комплекту мережевого обладнання (вживаного) у розібраному стані. Було отримано експертний висновок Київської торгово-промислової палати, у якому зазначено, що цей комплект відповідає коду товару № 8517620000 (телефонні апарати, включаючи апарати телефонні для сотових мереж зв'язку та інших бездротових мереж зв'язку; інша апаратура для передачі або приймання голосу, зображень та іншої інформації, включаючи апаратуру для комунікації в мережі дротового або бездротового зв'язку [наприклад, в локальній або глобальній мережі зв'язку]).

В акті про проведення митного огляду у спірній декларації вказано, що товар схожий на демонтоване обладнання. Митний орган для проведення експертизи відібрав зразки товару, за результатами дослідження яких було складено висновок, що наданий на дослідження зразок може бути класифіковано як промисловий металобрухт відповідно до термінів Закону України «Про металобрухт». Відповідно до висновку експертної комісії митного органу зразок товару є блоком прямокутної форми, на якому розміщено радіоелектронну друковану плату, містить пасивні (резистори, конденсатори) та активні (діоди, транзистори) радіоелектронні компоненти. Ніжки контактної групи покриті сріблом та золотом, а на друкованих платах виявлено транзистори серії МП-26, які містять золото. Було зазначено, що наданий на дослідження блок використовувався в роботі мережевого обладнання, яке виведено з експлуатації, списано та демонтовано (тобто за рішенням власника втратило експлуатаційну цінність). Установлено, що досліджуваний товар мав механічні пошкодження стінок корпусу та часткові пошкодження радіоелектронних компонентів (зовнішні ознаки фізичного зносу, що зумовлений частковою або повною втратою первісних та технологічних якостей об'єкта) і не міг бути використаний за його прямим призначенням. Тому було визначено

код товару № 7112990000 (промисловий металобрухт з вмістом дорогоцінних металів [золото, срібло]).

Київський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що рішення про визначення коду товару було прийняте в межах встановленого законодавством строку, згідно з висновком експертизи, досліджуваній товар мав механічні пошкодження стінок корпусу та часткові пошкодження радіоелектронних компонентів (зовнішні ознаки фізичного зносу, що зумовлений частковою або повною втратою первісних і технологічних якостей об'єкта) і не міг бути використаний за його прямим призначенням. Тому цей товар було класифіковано як промисловий металобрухт відповідно до термінів Закону України «Про металобрухт».

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Висновок експертизи має бути сформований на підґрунті огляду товару та на підставі спостережень, аби переконатися у можливості його використання власне за призначенням. Фактичне дослідження товару, а не тільки документів, має визначальне значення для його правильної класифікації згідно з УКТ ЗЕД.

Встановивши в межах митного контролю, що використання товару за функціональним призначенням неможливе, та зазначивши, що, враховуючи вміст дорогоцінних металів (срібло, золото), переробка товару з метою добування дорогоцінних металів цілком вірогідна, зразок товару може бути віднесено до категорії промислового металобрухту відповідно до положень Закону України «Про металобрухт».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 червня 2022 року у справі № 810/2192/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104778770>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Про необхідність підтвердження доказами наявності фактичних обставин при розгляді заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов органів Держпраці про накладення штрафу та їх оцінки судом

Підтвердження доказами наявності фактичних обставин є достатнім обґрунтуванням при розгляді судом заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов органів Держпраці про накладення штрафу. Суд у кожному

випадку, виходячи з конкретних доказів, має оцінювати всі обставини в сукупності та в ухвалі про забезпечення позову навести мотиви, з яких він дійшов висновку, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити / унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист чи поновлення порушених або оспорюваних прав / інтересів позивача, а також вказати, у чому будуть полягати дії, направлені на відновлення прав позивача, оцінити складність вчинення цих дій, установити, що витрати, пов'язані з відновленням прав, будуть значними

01 червня 2022 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпраці у Львівській області (далі – відповідач, орган Держпраці) на ухвалу Львівського окружного адміністративного суду від 25 березня 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 06 липня 2021 року з питань вжиття заходів забезпечення позову у справі № 380/4273/21 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю “Експрес таксі-2020” (далі – позивач, ТОВ) про скасування постанови про накладення штрафу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У березні 2021 року ТОВ звернулося до суду з позовом про визнання протиправною та скасування постанови органу Держпраці про накладення штрафу за порушення законодавства про працю та зайнятість населення від 12 лютого 2021 року № ЛВ26758/893/ПД/АВ/ФС (далі – постанова). Також позивачем було подано заяву про забезпечення позову шляхом зупинення дії зазначеної постанови до набрання законної сили рішенням суду у цій справі.

Львівський окружний адміністративний суд ухвалою від 25 березня 2021 року, яка була залишена без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 06 липня 2021 року, заяву ТОВ про забезпечення позову задовольнив. Суди керувалися тим, що постанова органу Держпраці є самостійним виконавчим документом і може бути пред'явлена до виконання органам державної виконавчої служби в будь-який час в порядку встановленому Законом України «Про виконавче провадження». При цьому, ані Закон України «Про виконавче провадження», ані Порядок накладення штрафів за порушення законодавства про працю та зайнятість населення, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2013 року № 509 (далі – Порядок № 509) не передбачають зупинення дії та виконання постанов органів Держпраці про накладення штрафів у разі оскарження таких у судовому порядку.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, ухвалу Львівського окружного адміністративного суду від 25 березня 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 06 липня 2021 року – скасував.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів звернула увагу, що зупинення вчинення виконавчих дій не є тотожним забезпеченню позову судом шляхом зупинення дії постанови про накладення штрафу за порушення законодавства про працю та зайнятість

населення до набрання законної сили рішенням суду у відповідній справі, та, що при розгляді спорів про оскарження постанов органів Держпраці про накладення штрафів, передбачених частиною другою статті 265 Кодексу законів про працю України може бути виправданим забезпечення позову за певних умов.

Підстави для застосування заходів забезпечення позову в адміністративній справі відповідно до статті 150 КАС України не є безумовними. Сам собою факт прийняття відповідачем рішень, які стосуються прав та інтересів позивача та обмежують його діяльність, не може автоматично свідчити про те, що такі рішення є очевидно протиправними і невжиття заходів забезпечення позову може істотно ускладнити виконання рішення суду, а факт порушення прав та інтересів позивача підлягає доведенню у встановленому законом порядку.

Відтак, суд при розгляді заяви про забезпечення позову у справах про оскарження постанов органів Держпраці про накладення штрафу має оцінювати всі обставини у сукупності (суму штрафу, майновий стан позивача, чи було пред'явлено постанову Держпраці до виконання, чи відкрито виконавче провадження тощо). Також мають досліджуватися достатньо обґрунтовані припущення, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся до суду; чи не призведе невжиття заявленого заходу забезпечення позову до порушення вимоги щодо справедливого та ефективного захисту порушених прав, зокрема, чи зможе позивач їх захистити в межах одного цього судового провадження за його позовом без нових звернень до суду.

Достатньо обґрунтованим для забезпечення позову є підтверджена доказами наявність фактичних обставин, з якими пов'язується застосування певного виду забезпечення позову.

Отже, судова палата дійшла висновку, що, вирішуючи питання про вжиття заходів забезпечення позову, суд в ухвалі про забезпечення позову повинен навести мотиви, з яких він дійшов висновку, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача. Також суд має вказати, у чому будуть полягати дії, направлені на відновлення прав позивача, оцінити складність вчинення цих дій, встановити, що витрати, пов'язані з відновленням прав, будуть значними. Підстави забезпечення позову, передбачені частиною 2 статті 150 КАС України, є оціночними, тому суд повинен у кожному випадку, виходячи з конкретних доказів, установити і оцінити, чи не може застосуванням заходів забезпечення позову бути завдано ще більшої шкоди, ніж та, якої можливо запобігти.

Верховний Суд визнав висновок судів попередніх інстанцій про забезпечення позову помилковим з огляду на те, що, забезпечуючи позов, суди не обґрунтували того, що невжиття таких заходів, як зупинення дії оскаржуваного позивачем рішення, зумовить настання негативних і незворотних наслідків для господарської діяльності позивача. Можливість настання негативних наслідків не підтверджена

оцінкою судами будь-яких доказів. Так само суди не зазначили з посиланням на докази про те, що невжиття заходів забезпечення позову може істотно ускладнити ефективність захисту й унеможливити поновлення порушених прав позивача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 червня 2022 року у справі № 380/4273/21 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/104593158>

2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

2.1. Про можливість використання земельної ділянки із цільовим призначенням землі житлової та громадської забудови як для житлової забудови, так і для розміщення громадських будівель

Земельна ділянка, надана особі в користування на праві оренди, за цільовим призначенням належить до земель житлової та громадської забудови й може використовуватися як для житлової забудови, так і для розміщення громадських будівель

09 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу заступника керівника Рівненської обласної прокуратури в інтересах держави в особі Рівненської ради на рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 14.05.2020 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 27.11.2020 у справі № 460/2596/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю (далі - ТОВ) «ЛПГ-ПЛЮС» до Управління містобудування та архітектури виконавчого комітету Рівненської міської ради (далі - Управління містобудування та архітектури виконкому Рівненської міськради) про визнання відмови протиправною, зобов'язання вчинити певні дії.

Позовні вимоги ТОВ «ЛПГ-ПЛЮС» обґрунтовано тим, що відповідач безпідставно відмовив йому у наданні містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, оскільки посилання відповідача як на підставу для відмови на невідповідність намірів забудови цільовому призначенню земельної ділянки та перевищення гранично допустимої висоти будівлі, суперечить фактичним обставинам та положенням законодавства.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Згідно з Витягом з Державного земельного кадастру про земельну ділянку від 21.12.2019 земельна ділянка позивача відноситься до земель житлової та громадської забудови, вид використання - для будівництва та обслуговування інших будівель громадської забудови.

12.03.2020 позивач звернувся до відповідача із заявою про видачу містобудівних умов та обмежень для проектування об'єкта будівництва за АДРЕСА _1.

Листом Управління містобудування та архітектури виконкому Рівненської міськради відмовлено позивачу у наданні містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки у зв'язку з невідповідністю намірів забудови цільовому призначенню земельної ділянки в частині будівництва житлових приміщень та перевищенням гранично допустимої висоти будівлі, яка згідно з рішенням Рівненської міської ради від 25.07.2019 № 6314 «Про проведення земельних торгів щодо права оренди земельної ділянки на вул. Корольова (біля будинку № 15)» становить 15 метрів.

Рівненський окружний адміністративний суд рішенням від 14.05.2020, залишеною без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 27.11.2020, позов задовольнив.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Ключовим питанням спору полягає в тому чи використання земель житлової та громадської забудови передбачає можливість будівництва багатоквартирних житлових будинків.

Згідно з Витягом з Державного земельного кадастру про земельну ділянку від 21.12.2019 надана позивачу в оренду земельна ділянка, на якій він має намір здійснити будівництво, відноситься до земель житлової та громадської забудови, вид використання - для будівництва та обслуговування інших будівель громадської забудови.

Відповідно до статті 38 ЗК України до земель житлової та громадської забудови належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування.

Таким чином, оскільки земельна ділянка, яка надана позивачу в користування на праві оренди, за цільовим призначенням відноситься до земель житлової та громадської забудови, така земельна ділянка може використовуватись як для розміщення житлової забудови, так і для розміщення громадських будівель.

Оскільки переважним видом використання землі в зоні «Ж-4» є будівництво багатоквартирних житлових будинків, а земельна ділянка позивача відноситься за цільовим призначенням до земель житлової та громадської забудови, то наміри забудови позивачем об'єкта будівництва відповідають її цільовому призначенню (землі житлової та громадської забудови). При цьому, зміна виду використання земельної ділянки в межах однієї категорії земель не є зміною її цільового призначення, а отже, не потребує проходження процедур, які відповідно до земельного законодавства застосовуються при зміні цільового призначення.

Відтак, посилання відповідача на невідповідність намірів забудови земельної ділянки її цільовому призначенню в частині будівництва житлових приміщень є помилковим, оскільки наміри забудови земельної ділянки відповідають

містобудівній документації на місцевому рівні - Генеральному плану, Плану зонування території м. Рівного (зонінг).

Щодо посилання відповідача як підставу відмови у наданні містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки на недотримання позивачем гранично допустимої висоти будівлі, Верховний Суд звернув увагу, що згідно із положеннями статті 39 ЗК України використання земель житлової та громадської забудови повинно здійснюватися відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації.

З огляду на те, що Генеральний план та План зонування території м. Рівного (зонінг) є містобудівною документацією відповідно до якої повинно здійснюватись використання земель житлової та громадської забудови, то для забудови орендованої позивачем земельної ділянки мають встановлюватись обмеження щодо гранично допустимої висоти будівель, передбачені цією містобудівною документацією, а саме кількість поверхів - до 9, висота від поверхні ґрунту до рівня даху - не більше 40,0 м.

За таких обставин, колегія суддів погодилася із висновками судів попередніх інстанцій про те, що наміри забудови земельної ділянки відповідають її цільовому призначенню та гранично допустимій висоті будівель згідно з містобудівною документацією на місцевому рівні, а відтак й з їх висновками про те, що відмова відповідача у наданні позивачу містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки є протиправною, оскільки підстави відмови, які зазначені у листі відповідача, не передбачені частиною четвертою статті 29 Закону № 3038-VI.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 9 червня 2022 року у справі № 460/2596/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104694513>.

2.2. Про умови отримання грошової допомоги при виході на пенсію за Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

Для отримання визначеної пунктом 7-1 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» грошової допомоги при виході на пенсію за цим Законом особа має дотриматися таких вимог:

- станом на день досягнення пенсійного віку працювати в установах державної або комунальної форми власності на посадах, робота на яких дає право на призначення пенсії за вислугу років відповідно до пунктів «е»-«ж» статті 55 Закону України «Про пенсійне забезпечення»;
- пенсія має призначатися особі вперше (тобто особи, які отримували пенсію раніше і з будь-яких причин перестали її отримувати право на зазначену грошову допомогу втратили);
- станом на день звернення за призначенням пенсії особа повинна мати страховий стаж на зазначених вище посадах (для чоловіків – 35 років, для жінок – 30 років).

У разі якщо на день досягнення пенсійного віку особа не має відповідного спеціального стажу, то така особа може «відтермінувати» реалізацію свого права виходу на пенсію задля набуття спеціального стажу, необхідного для отримання грошової допомоги

15 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 10.09.2019 від 17 січня 2019 року у справі № 200/854/19-а за позовом ОСОБА_1 до Торецького об'єднаного управління Пенсійного фонду України Донецької області про визнання протиправною бездіяльності відповідача про відмову позивачу в призначені та виплаті грошової допомоги у розмірі десяти місячних пенсій станом на день її призначення; зобов'язання відповідача призначити та виплатити таку допомогу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернулась до відповідача із заявою про призначення пенсії за віком 27.08.2018.

З 30.06.2018 позивачу призначено пенсію за віком відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV (далі - Закон № 1058-IV).

У призначені та виплаті грошової допомоги, яка не підлягає оподаткуванню, у розмірі десяти місячних пенсій станом на день її призначення відповідно до пункту 7-1 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону № 1058-IV позивачу було відмовлено.

Листом від 19.12.2018 відповідач повідомив позивача про відсутність правових підстав для нарахування та виплати позивачу грошової допомоги через відсутність необхідного спеціального стажу на день досягнення нею пенсійного віку. Станом на 30.06.2018 року - день набуття позивачем право на пенсію за віком, спеціальний стаж її роботи, який дає право на призначення пенсії за вислугу років, був визначений управлінням Пенсійного фонду як 29 років 10 місяців 21 день.

Вважаючи дії відповідача щодо невиплати грошової допомоги незаконними, позивач звернулась до суду з цим позовом.

Рішенням окружного адміністративного суду позов задоволено. Суд дійшов висновку, що синтаксичний аналіз пункту 7-1 розділу «Прикінцеві положення» Закону № 1058-IV та пункту 5 Порядку обчислення страхового стажу, що дає право на призначення грошової допомоги, та її виплати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 року № 1191 (далі - Порядок № 1191) свідчить про те, що законодавець таку умову, як наявність в особи необхідного спеціального стажу пов'язує не з моментом досягнення особою пенсійного віку, визначеного статті 26 Закону №1058-IV, а з моментом фактичного виходу особи на пенсію.

Постановою апеляційного адміністративного суду рішення суду першої інстанції скасовано та прийнято нове рішення, яким у задоволенні позову відмовлено повністю.

Суд апеляційної інстанції виходив з того, що станом на 30.06.2018 (день досягнення пенсійного віку) позивачем не була дотримана одна з вимог, передбачених статтею 26 Закону № 1058-IV, а саме: наявність необхідного спеціального стажу роботи (30 років).

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову суду апеляційної інстанції, та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 7-1 розділу «Прикінцеві положення» Закону №1058-IV, особам, які на день досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, працювали в закладах та установах державної або комунальної форми власності на посадах, робота на яких дає право на призначення пенсії за вислугу років відповідно до пунктів «е» - «ж» статті 55 Закону України «Про пенсійне забезпечення», і мають страховий стаж (для чоловіків - 35 років, для жінок - 30 років) на таких посадах, а також якщо вони до цього не отримували будь-яку пенсію, при призначенні пенсії за віком виплачується грошова допомога, яка не підлягає оподаткуванню, у розмірі їх десяти місячних пенсій станом на день її призначення.

Зміст норми 7-1 розділу «Прикінцеві положення» Закону № 1058-IV дозволяє стверджувати, що у разі, якщо на день досягнення пенсійного віку особа не має відповідного спеціального стажу (для жінок 30 років, у редакції Закону № 1058 станом на час виникнення спірних правовідносин), то така особа може «відтермінувати» реалізацію свого права виходу на пенсію задля набуття спеціального стажу, необхідного для отримання грошової допомоги.

Таке тлумачення зазначеної норми є цілком логічним. Особа продовжує працювати в установах державної або комунальної форми власності та погоджується отримувати пенсію з більш пізнього віку, а держава, в свою чергу, заохочує таких осіб додатковою соціальною гарантією.

Норму пункту 7-1 розділу «Прикінцеві положення» Закону № 1058-IV слід тлумачити таким чином, що для отримання визначеної пунктом 7-1 розділу «Прикінцеві положення» Закону № 1058-IV грошової допомоги при виході на пенсію по Закону №1058-IV особа має дотриматись таких вимог:

- станом день досягнення пенсійного віку працювати в установах державної або комунальної форми власності на посадах, робота на яких дає право на призначення пенсії за вислугу років відповідно до пунктів «е» - «ж» статті 55 Закону України «Про пенсійне забезпечення»;

- пенсія має призначатися особі вперше (тобто особи, які отримували пенсію раніше і з будь-яких причин перестали отримувати її право на зазначену грошову допомогу втратили);

- станом на день звернення за призначенням пенсії особа повинна мати страховий стаж (для чоловіків - 35 років, для жінок - 30 років, у редакції Закону № 1058 станом на час виникнення спірних правовідносин) на зазначених вище посадах.

Суди встановили, що позивач всім вимогам, переліченим в попередньому пункті, станом на день подання заяви про призначення пенсії відповідає, а тому висновок суду апеляційної інстанції про відсутність у позивача права на отримання грошової допомоги є помилковим.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 червня 2022 року у справі № 200/854/19-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104793895>.

2.3. Про обов'язок Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності здійснювати фінансування страхувальників-роботодавців у встановлені законодавством строки

Чинним законодавством України не встановлено права Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності не здійснювати фінансування страхувальників-роботодавців для надання матеріального забезпечення найманим працівникам протягом десяти робочих днів після надходження заяви від страхувальників-роботодавців з підстави непроведення перевірки, несвоєчасного проведення чи призупинення позапланової перевірки.

У разі надмірної сплати нарахованих застрахованим особам сум матеріального забезпечення такі кошти можуть бути стягнуті в судовому порядку

22 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Полтавського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності на постанову Полтавського окружного адміністративного суду від 28.08.2017 та ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 16.11.2017 у справі № 816/826/17 за позовом Приватного підприємства "Інкоммаш" до Полтавського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (далі – Фонд), Виконавчої дирекції Полтавського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Полтавської міської виконавчої дирекції Полтавського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, третя особа: ОСОБА_1, про визнання протиправною бездіяльності Фонду щодо не здійснення фінансування для надання матеріального забезпечення по вагітності та пологах на користь застрахованої особи ОСОБА_1 та зобов'язання Фонду здійснити фінансування для надання матеріального забезпечення застрахованій особі ОСОБА_1 за рахунок коштів Фонду.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

02.12.2016 позивач звернувся до Фонду із заявою-розрахунком щодо здійснення фінансування для надання матеріального забезпечення застрахованим особам за рахунок коштів Фонду, а саме: допомоги по вагітності та пологах застрахованій особі ОСОБА_1, яка працює у позивача.

За результатами аналізу даних, зазначених у заяві-розрахунку Фондом виявлено перевищення розміру середньоденної допомоги над розміром середньоденної заробітної плати та згідно наказу від 13.12.2016 вирішено здійснити позапланову перевірку згідно наданих підприємством документів.

15.12.2016 у зв'язку з необхідністю звернення до відповідних органів з питань, пов'язаних з перевіркою Фонд своїм наказом призупинив позапланову перевірку.

В подальшому у поданій заявці - розрахунку була виявлена арифметична помилка та у зв'язку з цим подано уточнену заявку-розрахунок від 21.03.2017, однак Фонд листом від 23.03.2017 надав відповідь про неможливість проведення фінансування до закінчення позапланової перевірки, що зупинена.

За наслідками позапланової перевірки складений акт результатів перевірки від 12.05.2017, у якому зазначено що заява-розрахунок від 02.12.2016 на суму 150049 грн. 62 коп. не підлягає фінансуванню; кошти для виплати допомоги по вагітності та пологах ОСОБА_1 можуть бути профінансованими на підставі заяви-розрахунку, поданого до робочого органу за місцем реєстрації страхувальника, в сумі 148715 грн. 68 коп.

Крім того, відповідачем здійснено фінансування для надання матеріального забезпечення застрахованій особі ОСОБА_1 за рахунок коштів Фонду в сумі 148715 грн 68 коп., на підтвердження чого надана копія платіжного доручення від 24.05.2017.

Зважаючи на те, що відповідач протягом тривалого часу не здійснював фінансування для надання матеріального забезпечення застрахованій особі ОСОБА_1 за рахунок коштів Фонду, позивач звернувся до суду з вимогою визнати таку бездіяльність протиправною.

Постановою окружного адміністративного суду, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено.

Суди виходили з того, що чинним законодавством України не встановлено права Фонду не здійснювати фінансування страхувальників - роботодавців для надання матеріального забезпечення найманим працівникам протягом десяти робочих днів після надходження заяви з підстави непроведення перевірки, несвоєчасного проведення чи призупинення позапланової перевірки.

Верховний Суд касаційну скаргу Фонду задовольнив частково (в частині визначення розміру витрат на правову допомогу), а в іншій частині рішення судів попередніх інстанцій залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За правилами частини першої статті 34 Закону України від 23.09.1999 № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі – Закон № 1105-XIV) фінансування страхувальників-роботодавців для надання матеріального забезпечення найманим працівникам здійснюється робочими органами Фонду в порядку, встановленому правлінням Фонду.

Підставою для фінансування страхувальників робочими органами Фонду є оформлена за встановленим зразком заява-розрахунок, що містить інформацію

про нараховані застрахованим особам суми матеріального забезпечення за їх видами.

Робочі органи Фонду здійснюють фінансування страхувальників-роботодавців протягом десяти робочих днів після надходження заяви.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що відповідачем у встановлений Законом № 1105-XIV строк рішення про відмову у виплаті ОСОБА_1 допомоги по вагітності та пологах не приймалось, а фінансування позивача здійснено з порушенням строків встановлених статтею 34 Закону № 1105-XIV.

Покликання відповідача в обґрунтування касаційної скарги на те, що несвоєчасне фінансування позивача пов'язане з проведенням перевірки позивача є безпідставним, оскільки Законом № 1105-XIV передбачено обов'язок здійснення фінансування у встановлені строки, а виявлені в подальшому, в тому числі за наслідками перевірки, надміру сплачені кошти можуть бути стягнуті в судовому порядку.

За таких обставин суди попередніх інстанцій обґрунтовано дійшли висновку щодо протиправності бездіяльності відповідача і прийняли рішення про задоволення в цій частині позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 червня 2022 року у справі № 816/826/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104904108>.

2.4. Про визначення коефіцієнта заробітної плати для перерахунку пенсії особі, яка після призначення пенсії продовжила працювати

Чинне законодавство не наділяє орган Пенсійного фонду України правом самостійно змінювати періоди страхового стажу, за які взято заробітну плату для обчислення розміру пенсії при її призначенні або останньому перерахунку

29 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Пенсійного фонду України в Дніпропетровській області на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 15.05.2019 та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 09.10.2019 у справі № 160/1052/19 за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Пенсійного фонду України в Дніпропетровській області про визнання протиправними дій відповідача щодо включення періоду страхового стажу з 01.07.2004 по 31.05.2008 до періоду, за яким обчислюється заробітна плата для перерахунку розміру пенсії ОСОБА_1.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач перебуває на обліку в управлінні Пенсійного фонду з 10.08.2004 та отримує пенсію за віком, яка розрахована згідно з Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV (далі - Закон № 1058-IV).

Після призначення пенсії за віком у 2004 році, позивач продовжував працювати і згідно з положеннями статті 42 Закону № 1058 мав право на перерахунок пенсії, у зв'язку із збільшенням страхового стажу.

Павлоградське об'єднане управління Пенсійного фонду України Дніпропетровської області здійснило перерахунок пенсії позивача з 01.10.2017.

28.12.2018 позивач звернувся до Павлоградського відділу обслуговування громадян управління обслуговування громадян Головного управління Пенсійного фонду України в Дніпропетровській області із заявою, в якій просив здійснити перерахунок розміру пенсії з 01.10.2017 з урахуванням положень статті 40 Закону № 1058-IV із зарплати за 60 календарних місяців за період з 01.01.1992 по 30.04.1997, із застосуванням індивідуального коефіцієнту зарплати цей період - 4,32657.

Листом від 11.01.2019 відповідач повідомив, що розрахунок пенсії позивача проведений із застосуванням заробітної плати за даними СПОВ з 01.07.2000 по 31.05.2008 та за період з 01.01.1992 по 30.04.1997 згідно з довідкою про заробітну плату. Індивідуальний коефіцієнт заробітної плати складає 3,71975. Інше не передбачено чинним законодавством.

Вважаючи зазначену відповідь незаконною, позивач звернувся до суду з цим позовом.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено.

Суди виходили з того, що відповідно до статті 42 Закону № 1058-IV при перерахунку пенсії з 01.10.2017 відповідач повинен був застосовувати заробітну плату, з якої позивачу була призначена пенсія у 2004 році, і відповідно застосувати коефіцієнт даної зарплати, визначений при призначенні пенсії, проте, застосував заробітну плату з 01.07.2004 по 31.05.2008, тобто заробітну плату після призначення пенсії у 2004 році.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до статті 40 Закону України № 1058-IV, для обчислення пенсії враховується заробітна плата (дохід) за весь період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року. За бажанням пенсіонера та за умови підтвердження довідки про заробітну плату первинними документами або в разі, якщо страховий стаж починаючи з 1 липня 2000 року становить менше 60 місяців, для обчислення пенсії також враховується заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд по 30 червня 2000 року незалежно від перерв.

Згідно з частиною четвертою статті 42 Закону України № 1058-IV, у разі якщо застрахована особа після призначення пенсії продовжувала працювати, перерахунок пенсії проводиться з урахуванням не менш як 24 місяців страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) пенсії незалежно від перерв у роботі. Перерахунок пенсії проводиться і заробітної плати (доходу), з якої обчислена пенсія.

За бажанням пенсіонера перерахунок пенсії проводиться із заробітної плати за періоди страхового стажу, зазначені в частині першій статті 40 цього Закону, із застосуванням показника середньої заробітної плати (доходу), який враховувався під час призначення (попереднього перерахунку) пенсії.

Відповідно до пункту 4 Порядку проведення перерахунку пенсії без додаткового звернення особи відповідно до частини четвертої статті 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженого постановою Правління Пенсійного фонду України від 18.05.2018 № 10-1 перерахунок проводиться тим особам, які станом на 01 березня року, в якому здійснюється перерахунок, набули право на проведення перерахунку, передбачене пунктом 3 цього Порядку, на найбільш вигідних умовах.

Відповідачем при здійсненні перерахунку пенсії позивачу було обрано метод обчислення зарплати при якому враховується зарплата, з якої призначена пенсія у 2004 році та зарплата з 01.07.2004 по 31.05.2008, після призначення пенсії, який для позивача є найменш вигідним, оскільки зменшився коефіцієнт зарплати, визначений у 2004 році.

Колегія суддів Верховного Суду погодилась з висновками судів, що чинне законодавство не наділяє орган Пенсійного фонду України правом самостійно змінювати періоди страхового стажу, за які взято заробітну плату для обчислення розміру пенсії при її призначенні або останньому перерахунку.

Таким чином, суди дійшли вірного висновку, що відповідно до статті 42 Закону № 1058-IV при перерахунку пенсії з 01.10.2017 відповідач повинен був брати до уваги заробітну плату (коефіцієнт), з якої була призначена пенсія у 2004 році.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 червня 2022 року у справі № 160/1052/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105024691>.

2.5. Про суб'єктну належність обов'язку щодо замовлення та організації розроблення детального плану території

З аналізу норм Порядку розроблення містобудівної документації (Порядок № 290) випливає, що замовлення та організація розроблення детального плану території покладається на суб'єкта владних повноважень

08 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Чернігівського окружного адміністративного суду від 11 серпня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 20 жовтня 2020 року у справі № 620/554/20 за позовом ОСОБА_1 до Чернігівської районної державної адміністрації про визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

17 грудня 2019 року ОСОБА_1 звернувся до Чернігівської районної державної адміністрації із заявою про видачу будівельного паспорта забудови земельних ділянок № НОМЕР_1 , № НОМЕР_2 , № НОМЕР_3 загальною площею 0,3 га, які розташовані в садівничому товаристві «Чернігів-Сад» Вознесенської сільської ради Чернігівського району Чернігівської області.

Заява була передана на розгляд сектору з питань містобудування, архітектури та житлово-комунального господарства Чернігівської районної державної адміністрації, який є суб'єктом видачі будівельного паспорта.

Чернігівська районна державна адміністрація листом від 28 грудня 2019 року повернула документи ОСОБА_1 , посилаючись на відсутність детального плану території забудови земельних ділянок.

ОСОБА_1 не погодився з таким рішенням про повернення документів, у зв'язку з чим звернувся до суду з цим позовом.

Рішенням Чернігівського окружного адміністративного суду від 11 серпня 2020 року, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 20 жовтня 2020 року, у позові відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення, яким позов задовольнив частково. Визнав протиправними дії суб'єкту владних повноважень та зобов'язав його розглянути заяву про надання будівельного паспорта на забудову земельної ділянки.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі судом здійснювався аналіз правомірності повернення контролюючим органом особі заяви про видачу будівельного паспорта забудови земельних ділянок з підстав відсутності детального плану забудови території.

Підставою для відмови у наданні будівельного паспорта може бути неподання повного пакета документів або невідповідність намірів забудови земельної ділянки вимогам містобудівної документації на місцевому рівні. При цьому у силу п. 2.4 Порядку № 103 при вирішенні питання про видачу будівельного паспорта, крім відповідності намірів забудови земельної ділянки вимогам містобудівної документації, перевіряється ще і відповідність намірів вимогам державних будівельних норм, стандартів і правил.

Вказаний висновок узгоджується з правовою позицією, що міститься, зокрема, у постановках Верховного Суду від 30 січня 2018 року у справі № 405/10324/14-а (2а/405/21/15) та від 21 листопада 2019 року у справі №807/166/19.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що земельні ділянки позивача, розташовані в садівничому товаристві «Чернігів-Сад» Улянівської сільської ради Чернігівського району Чернігівської області, але детальний план території на відповідних земельних ділянках відсутній.

У листі Чернігівської районної державної адміністрації від 28 грудня 2019 року, яким повернуто документи ОСОБА_1 , є посилання на відсутність

детального плану території забудови земельних ділянок та рекомендовано заявнику розробити такий детальний план.

Проаналізувавши положення Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" та Порядку розроблення містобудівної документації Верховний Суд дійшов висновку що замовлення та організація розробки детального плану території покладається на суб'єкта владних повноважень.

Сама по собі відсутність плану зонування або детального плану території, розроблення та затвердження якого відноситься до повноважень органів місцевого самоврядування, не може бути підставою для відмови у видачі містобудівних умов та обмежень, оскільки таке рішення приймається виключно у разі невідповідності намірів щодо забудови земельної ділянки вимогам містобудівної документації на місцевому рівні, так як і не може бути підставою для скасування уже виданих містобудівних умов та обмежень.

Враховуючи те, що ОСОБА_1 звернувся із заявою про надання будівельного паспорта для будівництва житлового будинку, а не комплексної забудови частини території населеного пункту, а також враховуючи бездіяльність районної державної адміністрації щодо реалізації функції в частині замовлення та організації розробки містобудівної документації, Суд дійшов висновку, що такі обставини як відсутність містобудівної документації не можуть перешкоджати реалізації прав громадян, які гарантовані Основним Законом, що свідчить про необґрунтованість відповідачем рішення про повернення документів, оформлене листом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 червня 2022 року у справі № 620/554/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104677497>.

2.6. Про обов'язок споживача природного газу укласти договір розподілу природного газу

Закон України «Про ринок природного газу» не містить прямої та однозначної норми щодо того, хто саме повинен бути замовником послуг із розподілу газу. Однак видається очевидним, що такий договір має бути укладено й що незалежно від того, хто є замовником (постачальник чи споживач), витрати на послуги з розподілу газу врешті-решт буде нести споживач.

Таким чином, отримання і споживання природного газу побутовими споживачами України забезпечується двома послугами: постачанням природного газу та його розподілом, на отримання яких у побутового споживача повинні бути укладені два окремі договори – на постачання природного газу (укладається побутовим споживачем із постачальником, який має відповідну ліцензію) і на розподіл природного газу (укладається побутовим споживачем як Замовником послуги розподілу з відповідним Оператором ГРМ, що має відповідну ліцензію на провадження діяльності в межах території, де розташований відповідний об'єкт споживача)

15 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 11 серпня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 09 березня 2021 року у справі № 640/9828/20 за позовом ОСОБА_1 до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг про визнання протиправними та нечинними постанов

В обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що є споживачем природного газу для власних побутових потреб. Споживач згідно з Законом України «Про ринок природного газу» не може вважатися замовником послуги розподілу природного газу, у зв'язку з чим Закон України «Про ринок природного газу» не містить обов'язку для споживача укласти договір розподілу природного газу, а лише договір про постачання природного газу, тому оскаржувані постанови відповідача є такими, що не відповідають правовому акту вищої юридичної сили - Закону України «Про ринок природного газу». Оскільки до позивача застосовано оскаржувані постанови, що підтверджується розрахунком газової компанії про оплату, він просить визнати протиправними та нечинними окремі положення оскаржуваних постанов з моменту їх прийняття.

Рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 11.08.2020, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 09.03.2021, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Ключовим питання у розгляді цієї справи було з'ясування наявності у споживача природного газу обов'язку укласти, окрім договору постачання, також і договір розподілу природного газу.

Обов'язки споживача природного газу визначені у ч. 2 ст. 13 Закону України "Про ринок природного газу" (далі – Закон №329-VIII). Там передбачено, що споживач зобов'язаний, зокрема, укласти договір про постачання природного газу (пункт 1).

Верховний Суд звернув увагу, що вживання у цій правовій нормі слова «зокрема» дає підстави вважати, що перелік обов'язків споживача, який наведено у ч. 2 ст. 13 Закону України №329-VIII, не є вичерпним. Відсутність у цьому переліку обов'язку укласти договір розподілу природного газу не свідчить про те, що такого обов'язку не може бути встановлено іншими нормативно-правовими актами.

Закон №329-VIII розмежовує поняття «споживач» і «замовник». Згідно з положеннями п. 9) ст. 1 цього Закону, замовник - фізична або юридична особа, яка на підставі договору замовляє надання однієї чи кількох із таких послуг: приєднання до газотранспортної або газорозподільної системи; транспортування природного газу; розподіл природного газу; зберігання (закачування, відбір) природного газу; послуги установки LNG.

Водночас, Закон №329-VIII не містить обмеження, за яким споживач природного газу за договором постачання не може бути також замовником за договором розподілу природного газу.

Отже, Закон №329-VIII не містить прямої та однозначної норми щодо того, хто саме повинен бути замовником послуг з розподілу газу. Однак, видається очевидним, що такий договір має бути укладено і хто б не був замовником - постачальник чи споживач, витрати на послуги з розподілу газу врешті-решт буде нести споживач.

З огляду на вище наведене Верховний Суд підсумував, що отримання та споживання природного газу побутовими споживачами України забезпечується двома послугами: постачанням природного газу і його розподілом, на отримання яких у побутового споживача повинні бути укладені два окремі договори - на постачання природного газу (укладається побутовим споживачем з постачальником, який має відповідну ліцензію) та на розподіл природного газу (укладається побутовим споживачем як Замовником послуги розподілу з відповідним Оператором ГРМ, що має відповідну ліцензію на провадження діяльності в межах території, де розташований відповідний об'єкт споживача).

Відповідно до норм Закону №329-VIII позивач має статус споживача як сторона договору постачання природного газу та статус замовника як сторона договору розподілу природного газу.

Таким чином, Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій щодо безпідставності тверджень позивача стосовно невідповідності окремих положень оскаржуваних постанов НКРЕКП, в частині порядку та умов доступу до газорозподільної системи для отримання/передачі природного газу, умов постачання природного газу, положенням Закону України "Про ринок природного газу".

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 червня 2022 року у справі № 640/9828/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104794018>.

2.7. Про відсутність у законодавстві норм, які б визначали чіткий перелік осіб, віднесених до борців за незалежність України у XX столітті

Приписи Закону України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» не містять вичерпного переліку осіб, віднесених до борців за незалежність України у XX столітті, щодо яких застосовуються його положення в частині надання правового статусу та вшанування пам'яті.

Цей Закон не передбачає встановлення порядку визнання належності конкретної особи до відповідної організації, перелік яких установлено у статті 1 вказаного Закону, а також надання статусу борця за незалежність України у XX столітті такій особі

23 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Київської міської ради на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 19 січня 2021 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 01 червня 2021 року у справі № 640/5971/20 за позовом ОСОБА_1 до Київської міської ради, третя особа – Київська міська державна адміністрація про визнання протиправним та скасування в частині рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Пунктом 7 постанови Верховної Ради України від 03.12.2019 №325-IX (із змінами і доповненнями, внесеними постановою Верховної Ради України від 14.01.2020 №455-IX) «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2020 році» рекомендовано органам місцевого самоврядування розробити та затвердити з урахуванням пропозицій Українського інституту національної пам'яті перевірки пам'ятних дат та ювілеїв 2020 року, що відзначатимуться на місцевому рівні.

Рішенням Київської міської ради від 27.02.2020 «Про відзначення на території Києва пам'ятних дат та ювілеїв у 2020 році» зокрема вирішено відзначити на території Києва у 2020 році пам'ятні дати та ювілеї видатних певних видатних в історії України особистостей.

Вважаючи вказане рішення протиправним, позивач звернувся до суду.

Рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва від 19.01.2021, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 01.06.2021, позов задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове, яким відмовив у позові.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пунктів 9, 12 частини 1 ст. 1 Закону України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» борцями за незалежність України у XX столітті визнаються особи, які брали участь у всіх формах політичної, збройної та іншої колективної чи індивідуальної боротьби за незалежність України у XX столітті у складі таких органів влади, організацій, структур та формувань: Українська військова організація (УВО); Українська повстанська армія (УПА).

У той же час, приписи цього Закону не містять вичерпного переліку осіб, віднесених до борців за незалежність України у XX столітті, відносно яких застосовуються його положення в частині надання правового статусу та вшанування пам'яті.

Законом №314 не передбачено встановлення порядку визнання належності конкретної особи до відповідної організації, перелік яких встановлено у статті 1 Закону №314, а також надання статусу борця за незалежність України у XX столітті такій особі.

Оскаржуване рішення відповідача ухвалено на виконання пункту 1 та з урахуванням приписів пункту 7 постанови Верховної Ради України від 03.12.2019 № 325-IX «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2020 році,

відповідно до яких органам місцевого самоврядування рекомендовано розробити та затвердити з урахуванням пропозицій Українського інституту національної пам'яті переліки пам'ятних дат і ювілеїв 2020 року, що відзначатимуться на місцевому рівні.

З огляду на ту обставину, що на офіційному офіційному веб-сайті Українського інституту національної пам'яті (розділ Нормативно-правові акти/Нормативна база щодо пам'ятних дат та ювілеїв), річниці з дня народження Івана Полтавця-Остряниці, Василя Левковича, Уласа Самчука, Василя Сидора, Юрія Липи, Володимира Кубійовича, Василя Галаси, Андрія Мельника включено до розділу II Пам'ятні дати та ювілеї на 2020 рік, Верховний Суд погодився з міркуваннями відповідача про відсутність у органу місцевого самоврядування необхідності запитування пропозицій Українського інституту національної пам'яті перевірки пам'ятних дат та ювілеїв 2020 року, адже вказані дати та ювілеї вже ним погоджені.

Таким чином Верховний Суд визнав помилковими висновки судів попередніх інстанцій про недотримання відповідачем процедури прийняття рішення Київської міської ради від 27.02.2020 «Про відзначення на території Києва пам'ятних дат та ювілеїв у 2020 році» в частині відзначення на території Києва у 2020 році пам'ятних дат ювілеїв окремих особистостей.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 червня 2022 року у справі № 640/5971/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104904083>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1.1. Про дотримання строку подання апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, ухваленого за правилами статті 287 КАС України

Спеціальний (десятиденний) строк на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції у справах щодо рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця, встановлений статтею 287 КАС України, є імперативним та обов'язковим для його застосування в цій категорії справ незалежно від суб'єктного складу сторін в адміністративному процесі. У разі пропуску такого строку може порушуватися питання про його поновлення відповідно до частини третьої статті 295 КАС України

09 червня 2022 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу

Південно-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Івано-Франківськ) в особі відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень в Івано-Франківській області (далі – відділ примусового виконання рішень, відповідач) на ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 18 лютого 2021 року у справі № 300/1617/20 за позовом особи про визнання протиправними та скасування постанов.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У липні 2020 року позивач звернувся до суду з позовом про визнання протиправними та скасування постанов про стягнення виконавчого збору та про відкриття виконавчого провадження. Івано-Франківський окружний адміністративний суд рішенням від 02 грудня 2020 року позов задовольнив. Повний текст судового рішення було проголошено в судовому засіданні за участю сторін, копію рішення відповідач отримав 04 грудня 2020 року. Не погоджуючись із рішенням суду першої інстанції, відповідач оскаржив його в апеляційному порядку.

Ухвалою судді Восьмого апеляційного адміністративного суду від 28 січня 2021 року апеляційну скаргу залишено без руху з огляду на те, що не було порушено питання про поновлення строку на апеляційне оскарження, а ухвалою від 18 лютого 2021 року відмовлено у задоволенні заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження та відмовлено у відкритті апеляційного провадження.

Залишаючи апеляційну скаргу без руху, суддя керувався тим, що її подано з пропуском строку на апеляційне оскарження, встановленого частиною шостою статті 287 КАС України, а також тим, що відповідач не порушує питання про поновлення такого строку. Відмовляючи у відкритті апеляційного провадження, суд враховував положення статті 287 КАС України у сукупності з положеннями пункту 1 частини другої статті 295 КАС України, тобто десятиденний строк розраховано з моменту отримання повного тексту судового рішення (відповідно до штампу вхідної кореспонденції – 10 грудня 2020 року). Колегія суддів оцінила критично доводи скаргника про те, що суд першої інстанції, роз'яснюючи порядок і строки оскарження судового рішення, в резолютивній частині зазначив загальні строки на апеляційне оскарження та правила їхнього обчислення.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 18 лютого 2021 року скасував, а справу направив до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів зауважила, що на стадії касаційного провадження спірним питанням є дотримання строку подання апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, ухваленого за правилами, визначеними статтею 287 КАС України, яка передбачає особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

Верховний Суд не погодився з твердженням відповідача про застосування ним загального строку оскарження судового рішення, як це зазначено судом

першої інстанції, і вважає, що строк на апеляційне оскарження у цій категорії справ установлений частиною шостою статті 287 КАС України. Також визнає помилковим застосування та роз'яснення загального строку на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції у цій категорії справ. Вказаний у КАС України спеціальний строк (десять днів) на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції визначено у цій категорії справ законом. За наявності встановлення поважних причин адміністративний суд може поновити пропущений строк на апеляційне оскарження судового рішення.

У цій справі стосовно роз'яснення судом першої інстанції у категорії термінових адміністративних справ загальних строків на оскарження судового рішення, а не спеціальних, встановлених, зокрема, статтею 287 КАС України, сторона мала легітимні очікування на можливість оскарження судового рішення саме у встановлений судом строк – тридцять днів.

Відтак, суд апеляційної інстанції повинен ураховувати зумовлені роз'ясненням суду першої інстанції легітимні очікування відповідача щодо права на звернення до суду з апеляційною скаргою у встановлений судом тридцятиденний строк, а отже необхідно вказати, що суд помилково не взяв до уваги обґрунтування заяви відповідача про поновлення строку на апеляційне оскарження.

Судова палата дійшла висновку про необхідність застосування у цій категорії справ спеціального десятиденного строку, встановленого частиною шостою статті 287 КАС України, незалежно від суб'єкта звернення з апеляційною скаргою. У разі пропуску строку на апеляційне оскарження він може бути поновлений за заявою сторони.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 9 червня 2022 року у справі № 300/1617/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/104694594>.

2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

2.1. Про відсутність обов'язку державного виконавця повідомляти боржника про опис майна

Як Законом України «Про виконавче провадження», так й Інструкцією з організації примусового виконання рішень, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 2 квітня 2012 року № 512/5, не передбачено обов'язок державного виконавця повідомляти боржника про опис майна

02 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ТОВ "Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання" на рішення Сумського окружного адміністративного суду від 07 вересня 2020 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 25 листопада 2020 року у справі

№ 480/5060/20 за позовом ТОВ "Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання" до Управління забезпечення примусового виконання рішень у Сумській області Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Суми) про визнання протиправною та скасування постанови

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «СМНВО», позивач, звернувся до суду з позовом до Управління забезпечення примусового виконання рішень у Сумській області Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Суми) про визнання протиправною та скасування постанови АСВП № 61566573 від 22.07.2020 про опис та арешт майна боржника.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що постановою головного державного виконавця від 22.07.2020 накладено арешт на майно боржника, а саме на три автомобіля МАЗ. На думку позивача, вказана постанова підлягає скасуванню, оскільки винесена з порушенням вимог Закону України «Про виконавче провадження» та Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5. Так, в оскаржуваній постанові не зазначені обов'язкові відомості щодо транспортних засобів (вид пального, пробіг, комплектація, потреба у ремонті). При опису та арешті майна не приймали участь, боржник, стягувач, зберігач та поняті. Крім того, арештовані автомобілі належним чином не були передані зберігачу.

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовляючи у задоволенні позовних вимог прийшли до висновку, що спірне рішення прийнято відповідачем в межах та у спосіб, встановлений законодавством.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення а рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі встановлено, що 22.07.2020 державним виконавцем проведено опис та арешт майна боржника за участю його представника - ОСОБА_1 та заступника начальника Управління забезпечення примусового виконання рішень у Сумській області Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Суми) Литвиненка О.О. Оскільки ОСОБА_1 відмовився від надання документів та пояснень щодо технічних характеристик описаного майна, від їх зберігання та від підпису в постанові про опис та арешт майна боржника, державним виконавцем 22.07.2020 складено відповідний акт.

Також у справі встановлено, що на час прийняття спірної постанови ОСОБА_1 не перебував у трудових правовідносинах з ТОВ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання» та не мав повноважень на представництво інтересів боржника, що в порушення ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження» №1404-VIII не перевірів державний виконавець та протиправно залучив його до участі у вчиненні виконавчих дій.

При цьому, Суд зазначив, що позовна заява ТОВ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання» не обґрунтовувалася правозастосуванням статті 16 Закону України "Про виконавче провадження".

Таким чином, опис та арешт майна здійснено державним виконавцем за відсутності представника боржника.

Разом з тим, ні Законом №1404-VIII, ні Інструкцією не передбачено обов'язок державного виконавця повідомляти боржника про опис майна.

Верховний Суд дійшов висновку, що участь боржника у виконавчому провадженні є його правом, а тому відсутність належного представника під час вчинення виконавчої дії щодо опису та арешту майна не звільняє державного виконавця від обов'язку здійснити опис та арешт майна.

Щодо доводів касатора про те, що оскільки опис та арешт арештованого майна здійснювався відповідачем без участі представника позивача (боржника у виконавчому провадженні), а тому до виконавчих дій в обов'язковому порядку повинні були бути залучені поняті, Суд зазначив, що випадки обов'язкової присутності понять під час проведення виконавчих дій визначені частиною другою статті 22 Закону №1404-VIII, відповідно до якої присутність понять є обов'язковою у випадку, передбаченому частиною третьою статті 53 цього Закону, а також у разі відсутності боржника або його представника під час вчинення виконавчих дій, пов'язаних з примусовим входженням на земельні ділянки, до нежитлових приміщень і сховищ, де зберігається майно боржника, на яке звернено стягнення, або майно стягувана, яке має бути повернуто йому в натурі, до житла, іншого володіння особи для забезпечення примусового виселення з нього та вселення в нього, під час проведення опису, арешту, вилучення і передачі майна.

Верховний Суд погодився з висновками суду апеляційної інстанції про те, що під час проведення виконавчих дій щодо опису та арешту майна готівкових коштів не вилучалося, примусового входження на територію підприємства боржника не здійснювалося, оскільки вхід державним виконавцям ніким не перешкоджався, а тому участь понять в виконавчих діях щодо опису та арешту майна була не обов'язкова.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 2 червня 2022 року № 480/5060/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/104593363>.

2.2. Про значення дотримання процедури відібрання зразків харчової продукції під час контрольного заходу для їх подальшого лабораторного дослідження

Дотримання суб'єктом владних повноважень процедури відбору зразків продукції разом із належним виконанням суб'єктом владних повноважень обов'язку зі створення умов для можливості майбутнього проведення арбітражного лабораторного дослідження (випробування) є безумовною гарантією права виробника на оспорювання власних суджень органу публічної інформації під час контролю за обігом харчових продуктів.

Недотримання цих гарантій створює безумовний, нездоланний і непереборний дефект у реалізації власної функції контролю в частині повноти та достовірності висновків перевірки

01 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпродспоживслужби в Харківській області на рішення Харківського окружного адміністративного суду та постанову Другого апеляційного адміністративного суду, прийняту 11 листопада 2021 року у справі № 520/7640/21 за позовом ТОВ «Богодухівський молзавод» до Головного управління Держпродспоживслужби в Харківській області про визнання протиправною та скасування постанови Головного управління Держпродспоживслужби в Харківській області від 31 березня 2021 року № 8.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до Головного управління Держпродспоживслужби в Харківській області, в якому просив визнати протиправною та скасувати постанову відповідача про накладення штрафу за порушення Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» законодавства про харчові продукти та корми» від 31 березня 2021 року №8, якою застосовано 30 000,00 гривень штрафу.

Обґрунтовуючи позовні вимоги позивач зазначав, що оскаржуваний правовий акт індивідуальної дії прийнятий без повного з'ясування обставин справи, упереджено, з грубим порушенням права оператора ринку на проведення арбітражного дослідження, за відсутності належних доказів вчинення особою протиправного діяння та всупереч вимогам частини першої статті 17 Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» щодо принципів здійснення державного контролю, а тому має істотні і нездоланні недоліки як процедури прийняття, так і результатів вирішення питання про винність. Наполягав, що відбір зразків продукції протиправно здійснювався у неіснуючого оператора ринку. Стверджував, що не вчиняв того правопорушення, у якому звинувачується органом контролю.

Судами першої та апеляційної інстанцій позовні вимоги задоволено, оскільки суб'єкт владних повноважень у спірних правовідносинах не забезпечив дотримання частини другої статті 19 Конституції України, а саме під час реалізації управлінської функції контролю взагалі не з'ясував реальних обставин фактичної дійсності, припустився помилки у тлумаченні змісту належної норми права, надав неправильну кваліфікацію діянню приватної особи, унаслідок чого вчинене управлінське волевиявлення не узгоджується ані з дійсним змістом нормативного регламентування, ані з характером, предметом та наслідками вчинків приватної особи

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі судами встановлено, що відповідно до протоколу №2 від 20 січня 2021 року та Постанови №8 від 31 березня 2021 року подією вчинення правопорушення є діяння позивача (заявника) вчинене 20 січня 2021 року за адресою: провул. Харківський, 6, м. Богодухів, Харківська обл., 62103 у вигляді реалізації харчових продуктів, маркування яких не відповідає законодавству, якщо це не створює загрози для життя та/або здоров'я людини або тварини, а саме масла солодковершкового «Селянське» 73% жиру ТМ «Milker», яке згідно експертного висновку від 23 грудня 2020 року №008391 за вмістом тригліцеридного складу молочного жиру не відповідає вимогам ДСТУ 4399:2005, ISO 17678:2010 та вводить споживача в оману.

Водночас, як свідчать матеріали справи, зразки продукції були вилучені не у заявника 20 січня 2021 року, а у ФОП ОСОБА_1 в магазині ІНФОРМАЦІЯ_1, який знаходиться в смт. Чорнобай, Чорнобаївський район, Черкаська область.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що відповідно до пункту 22 частини першої статті 65 Закону України від 18 травня 2017 року №2042-VIII «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», реалізація харчових продуктів або кормів, маркування яких не відповідає законодавству, якщо це не створює загрози для життя та/або здоров'я людини або тварин тягне за собою накладення штрафу на юридичних осіб у розмірі п'яти мінімальних заробітних плат, на фізичних осіб - підприємців - у розмірі трьох мінімальних заробітних плат.

При цьому, у розумінні пункту 75 частини першої статті 1 Закону №771/97-ВР реалізацією є передача, обмін, поставка за договором та відчуження іншим шляхом харчового продукту від однієї особи до іншої безвідносно від того, чи відбулася реалізація платно та/або в іншій формі.

Однак, колегія суддів дійшла до висновку, що судами не встановлено і матеріали справи не містять будь-яких здобутих владним суб'єктом в установленому закону порядку об'єктивних даних про вчинення саме позивачем діяння у вигляді реалізації продукції, маркування якої не відповідає законодавству. Разом з цим, матеріали справи свідчили про те, що згідно з даними офіційних джерел: Реєстру потужностей операторів ринку (<https://www.agro-id.gov.ua/reestr.rs/rs/>) та Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (<https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search/person-result>) оператор ринку ФОП ОСОБА_1 взагалі не обліковується. Натомість, у перелічених реєстрах міститься інформація про оператора ринку ОСОБА_3, який свою діяльність в якості ФОП припинив 17 січня 2018 року, номер запису: 20190060006000796.

Таким чином колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку, що матеріали проведеного заходу державного нагляду (контролю) не містять достовірної

інформації стосовно суб'єкта, у якого проводився контрольний захід у вигляді відібрання зразка масла.

Крім того, дотримання суб'єктом владних повноважень процедури відбору зразків продукції у поєднанні із належним виконанням суб'єктом владних повноважень обов'язку по створенню умов для можливості майбутнього проведення арбітражного лабораторного дослідження (випробування) є безумовною гарантією права виробника на оспорування власних суджень органу публічної інформації під час контролю за обігом харчових продуктів. Недотримання цих гарантій створює безумовний, нездоланний і непереборний дефект у реалізації власної функції контролю в частині повноти та достовірності висновків перевірки.

Верховним Судом враховано, що відповідач в ході розгляду справи інформації щодо обставин відібрання зразку масла не надав, зазначивши при цьому, що відібрання у неіснуючого оператора ринку зразків не спростовує реальності події вчинення Товариством правопорушення. Разом з цим, відповідно до акту відбору зразків продукції від 07 грудня 2020 року №89, що усупереч вимогам частини дев'ятої статті 21 Закону №2042-VIII, пунктів 9, 14 Порядку №490 цей документ не містить повної інформації стосовно відібраного зразка (відсутня інформація про номер партії виробленого масла) та про належне відібрання арбітражного зразка (відсутня будь-яка інформація щодо відібраного зразка, передбачена Порядком №490, а саме - час, дата опломбування, номер пломби).

За таких обставин справи, колегія суддів Верховного Суду дійшла до висновку щодо неправомірності постанови Головного управління Держпродспоживслужби в Харківській області про накладення штрафу за порушення Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» законодавства про харчові продукти та корми» №8 від 31 березня 2021 року, про застосування штрафу в розмірі 30.000,00 гривень.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 червня 2022 року у справі № 520/7640/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104611589>.

2.3. Про реалізацію повноважень органу опіки і піклування за статтею 177 Сімейного кодексу України

Для вирішення питання отримання відповідного дозволу органів опіки і піклування для передачі на реалізацію майна дитини в межах виконавчого провадження саме виконавець має звертатися до вказаного органу, який повинен визначати найкращий захист прав неповнолітніх дітей. При цьому стягувач задля захисту своїх прав у межах виконавчого провадження, при здійсненні якого є підстави для отримання дозволу згідно з вимогами статті 177 Сімейного кодексу України, може

оскаржити до суду певні дії виконавця щодо виконання останнім обов'язку стосовно отримання дозволу на реалізацію майна боржника

30 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 29 січня 2021 року на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 14 липня 2021 року у справі № 520/17354/2020 за позовом ОСОБА_1 до Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації, третя особа - Міськрайонний відділ державної виконавчої служби по Харківському району та місту Люботину про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду із позовом до Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації (надалі - відповідач, Служба), третя особа - Міськрайонний відділ державної виконавчої служби по Харківському району та місту Люботину, в якому просив визнати протиправною бездіяльність Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації щодо не розгляду запитів Відділу державної виконавчої служби Харківського районного управління юстиції Харківської області (далі - Відділ) від 28 серпня 2020 року вих. №50688 та від 06 жовтня 2020 року вих. 56000 та зобов'язати розглянути вказані запити відповідно до вимог статті 177 Сімейного кодексу України (далі - СК України).

В обґрунтування позовних вимог вказано, що відповідачем фактично не розглянуті запити про надання дозволу на реалізацію нерухомого майна в порушенні статті 117 СК України.

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили. Суди виходили з того, що повноваження стосовно надання витребуваного дозволу або відмови в наданні такого дозволу регламентовано статтею 177 СК України. Умови, за яких орган відмовляє у наданні дозволу, визначені законом. У разі відсутності таких умов, орган повинен надати дозвіл. Ці повноваження та порядок їх реалізації передбачають лише один вид правомірної поведінки відповідного органу - надати дозвіл або не надати (відмовити).

Верховний Суд касаційну скаргу Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій скасував, ухвалив у справі нове рішення про відмову у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно із положеннями статті 177 Сімейного кодексу України, статті 13 Закону України «Про органи і службу у справах дітей та спеціальні установи для дітей», статті 12 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» саме на органи опіки та піклування державою покладено повноваження щодо здійснення контролю за дотриманням житлових прав і охоронюваних законом інтересів дітей, як особливо вразливої соціальної категорії громадян.

Із вищенаведених правових норм вбачається, що дозвіл на відчуження майна, яке належить дитині на праві власності/користування може бути наданий лише у разі гарантування збереження права дитини на житло.

Отже, розглядаючи питання щодо надання дозволу на відчуження чи відмови у його наданні, відповідач здійснює публічно-владні управлінські функції.

Колегія суддів Верховного Суду наголосила, що підставою звернення до суду стало порушення органом опіки та піклування процедури розгляду запитів.

Суди попередніх інстанцій, приймаючи оскаржувані рішення, дійшли висновку про наявність в діях Служби протиправної бездіяльності, оскільки суб'єктом владних повноважень жодного рішення за результатами розгляду запитів - прийнято не було. Окрім того, суд апеляційної інстанції вказав, що обов'язок надання документів, зазначених у пункті 66 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року N 866, встановлений виключно для батьків дитини, опікунів або піклувальників, а не для органу ДВС.

Проте Верховний Суд вказав на те, що такий висновок є передчасним з огляду на наступне.

Протиправна бездіяльність суб'єкта владних повноважень - це зовнішня форма поведінки (діяння) цього органу, яка полягає (проявляється) у неприйнятті рішення чи у нездійсненні юридично значимих і обов'язкових дій на користь заінтересованих осіб, які на підставі закону та/або іншого нормативно-правового регулювання віднесені до компетенції суб'єкта владних повноважень, були об'єктивно необхідними та реально можливими для реалізації, але фактично не були здійснені.

Пунктом 28 Розділу VIII Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року N 512/5 передбачено обов'язок отримати дозвіл органів опіки і піклування для передачі на реалізацію майна дитини.

Відповідно до правового висновку, викладеного Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 26 жовтня 2021 року у справі № 755/12052/19 (провадження №14-113 цс 21) отримання державним виконавцем відповідного дозволу органу опіки та піклування є обов'язковим в силу самого факту існування права власності або права користування неповнолітньої дитини щодо нерухомого майна, яке реалізується в рамках виконавчого провадження. Захист відповідних прав неповнолітньої дитини забезпечує орган опіки та піклування в межах своїх повноважень, приймаючи рішення про надання зазначеного дозволу або відмову у наданні такого дозволу державному виконавцю, а також суд у випадку звернення до нього уповноваженої особи щодо дій державного виконавця та/або органу опіки та піклування.

Із наданих Службі повноважень вбачається, що відповідач може надавати консультації громадянам стосовно підготовки необхідних документів щодо

відчуження майна, на яке має право дитина, також може надавати дозволи на відчуження такого майна. Порядком №866 встановлена відповідна процедура надання дозволу, яка передбачає звернення Відділу до Служби.

Згідно із приписами частини першої статті 5 КАС України судовому захисту підлягають лише порушені суб'єктом владних повноважень права, свободи або законні інтереси позивача.

Із матеріалів справи вбачається, що фактичною підставою звернення ОСОБА_1 до суду із цим позовом стали виконавчі дії у ВП №48919227 (не здійснення реалізації майна боржника), в якому він є стягувачом. Відповідачем щодо ОСОБА_1 жодні дії/бездіяльність не вчинялись, оскільки позивач до Служби не звертався.

Враховуючи вищенаведене, колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку про те, що стягувач за для захисту своїх прав у межах виконавчого провадження, при встановлених по справі обставинах, може оскаржити до суду певні дії виконавця щодо виконання останнім обов'язку отримання дозволу на реалізацію майна боржника. А суд, у свою чергу, здійснює перевірку дій не Служби, а державного виконавця, який здійснює реалізацію майна боржника за для виконання виконавчого документа.

Враховуючи, що для вирішення питання отримання відповідного дозволу в межах виконавчого провадження саме виконавець має звертатися до органу, який повинен визначати найкращий захист прав неповнолітніх дітей, Верховний Суд дійшов висновку про відсутність протиправної бездіяльності Служби по відношенню до позивача.

Верховний Суд вказав, що суди першої та апеляційної інстанцій при ухваленні оскаржуваних рішень неправильно застосували статтю 117 СК України, пункт 6б Порядку №866, що стало підставою для скасування оскаржуваних судових рішень та прийняття нового судового рішення про відмову у задоволенні позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 червня 2022 року у справі № 520/17354/2020 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105025357>.

2.4. Про значення довідки зустрічної звірки для підприємств, установ і організацій, на яких вона проводиться

Результати зустрічної звірки фіксуються у довідці, примірники якої долучаються до акта ревізії об'єкта контролю, на підставі якого орган державного фінансового контролю має право відповідно до статті 10 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» пред'явити керівникам й іншим особам підприємств, установ та організацій, що контролюються, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства. Водночас вимоги органу державного фінансового контролю можуть бути адресовані виключно підконтрольним установам і є обов'язковими до виконання лише в частині усунення допущених порушень законодавства.

Отже, сама по собі довідка зустрічної звірки та зафіксовані в ній дані не тягнуть будь-яких юридичних наслідків для підприємств, установ і організацій, на яких вона проводиться

23 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Східного офісу Держаудитслужби на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 19 листопада 2019 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 19 травня 2020 року у справі № 160/7717/19 за позовом Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України» (нова назва - Дніпровський державний медичний університет) до Східного офісу Держаудитслужби про визнання протиправними дій, визнання протиправною та скасування вимоги.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до Дніпропетровського окружного адміністративного суду з позовом до Східного офісу Держаудитслужби (далі - відповідач), у якому просив визнати протиправними дії Східного офісу Держаудитслужби, які полягають у проведенні перерахунку тарифів на послуги з утримання гуртожитків; визнати протиправними дії Східного офісу Держаудитслужби по включенню в акт ревізії окремих питань фінансово-господарської діяльності Управління соціального захисту населення Соборної районної у місті Дніпрі ради за період з 01 січня 2015 року по завершений місяць 2018 року від 18 березня 2019 року № 04.04/20/2 висновків про порушення ДЗ «ДМА МОЗ України» порядку формування тарифу на послуги з утримання гуртожитків; визнати протиправною та скасувати вимогу Східного офісу Держаудитслужби від 01 квітня 2019 року № 04-04-1 5/2806 «Щодо усунення порушень законодавства» в частині висновків про порушення ДЗ «ДМА МОЗ України» пунктів 12, 22 Порядку формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкової території, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01 червня 2011 року № 869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово- комунальні послуги».

Позов обґрунтований тим, що відповідач при проведенні зустрічної звірки вийшов за межі повноважень щодо співставлення даних з метою документального підтвердження господарських відносин, виду, обсягу і якості операцій та розрахунків, та протиправно провів перерахунок розміру тарифу, в той час як такі повноваження органу фінансового контролю в рамках зустрічної звірки не передбачено жодним положенням чинного законодавства. Крім того позивач вважає, що вимога відповідача від 01 квітня 2019 року № 04-04-15/2806 порушує його права, оскільки містить висновок про порушення, допущені ДЗ «ДМА МОЗ України», що не був об'єктом контролю і підконтрольною установою.

Судами першої та апеляційної інстанцій позов задоволено частково. Визнано протиправними дії Східного офісу Держаудитслужби, які полягають у проведенні перерахунку тарифів на послуги з утримання гуртожитків № 3, 4, 5, 6, 7 та прибудинкової території, встановленого ДЗ «ДМА МОЗ України» у період 2015-

2018 років, шляхом виключення витрат на обслуговування систем диспетчеризації та витрат на освітлення місць загального користування, підвальних приміщень та підкачування води в рамках проведення зустрічної звірки в ДЗ «ДМА МОЗ України» з питання обсягу і якості операцій та розрахунків для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку Управління соціального захисту населення Соборної районної у місті Дніпрі ради за період з 01 січня 2015 року по завершений місяць 2018 року відповідно до довідки зустрічної звірки від 26 лютого 2019 року № 04.04-20/11з. В іншій частині позовних вимог відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій в частині задоволення позову, ухвалив в цій частині нову постанову про відмову в задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини сімнадцятої статті 11 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» зустрічні звірки, які проводяться органами державного фінансового контролю, не є контрольними заходами і проводяться у разі виникнення потреби у їх проведенні на підставі направлення, виписаного керівником органу державного фінансового контролю.

Процедуру проведення інспектування в міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і у суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували в період, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у період, який перевіряється) державне чи комунальне майно (далі - підконтрольні установи), а на підставі рішення суду - в інших суб'єктів господарювання урегульовано Порядком проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 року № 550 (далі - Порядок № 550).

За наведеним у Порядку № 550 визначенням, зустрічна звірка - метод документального та фактичного підтвердження у підприємств, установ та організацій виду, обсягу і якості операцій та розрахунків для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку об'єкта контролю; об'єкт контролю - підконтрольна установа, інший суб'єкт господарювання, включаючи його структурні та відокремлені підрозділи, які не є юридичними особами, щодо якого орган державного фінансового контролю має повноваження та підстави для проведення ревізії відповідно до законодавства.

В ході організації та проведення ревізії, відповідно до пункту 6 Порядку № 550, органи державного фінансового контролю за письмовим зверненням можуть отримувати від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ організацій інформацію, що стосується діяльності та фінансового стану об'єкта контролю. Водночас, пунктом 26 Порядку

№ 550 встановлено, що з метою підтвердження виду, обсягу операцій та розрахунків для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку об'єкта контролю органами державного фінансового контролю можуть проводитися зустрічні звірки на підприємствах, в установах та організаціях.

Для проведення зустрічної звірки посадовій особі органу державного фінансового контролю видається направлення встановленого Держаудитслужбою зразка за підписом керівника, скріпленим печаткою відповідного органу державного фінансового контролю. За результатами зустрічної звірки складається у чотирьох примірниках довідка, перший, другий та третій примірники якої долучаються до відповідних примірників акта ревізії. Четвертий примірник довідки складається для підприємства (установи чи організації), на якому проводилася зустрічна звірка. Підписання та вручення підприємству (установі чи організації) довідки зустрічної звірки здійснюється у тому ж порядку, який визначений для акта ревізії.

Верховний Суд вказав, що системний аналіз наведених норм права дає підстави для висновку про те, що зустрічна звірка проводиться для з'ясування реальності операцій та розрахунків і повноти їх відображення саме в обліку об'єкта контролю, за результатами звірки складається довідка, яка долучається до акта ревізії. При цьому, на відміну від ревізії, яка проводиться виключно у відношенні об'єкта контролю, зустрічна звірка проводиться на підприємствах, установах і організаціях, які не є об'єктами контролю під час ревізії, однак перебувають з ними у господарських відносинах. Тобто, під час зустрічної звірки здійснюється виключно зіставлення даних з метою документального підтвердження господарських відносин, виду, обсягу і якості операцій та розрахунків, що здійснювалися між об'єктом контролю та суб'єктом господарювання, в якому проводилася зустрічна звірка, для з'ясування повноти їх відображення в обліку об'єкта контролю.

Вказане дає підстави для висновку, що проведення зустрічної звірки покликане на те, аби підтвердити чи спростувати операції та розрахунки між підконтрольною установою та третьою особою.

Результати зустрічної звірки фіксуються у довідці, примірники якої долучаються до акта ревізії об'єкта контролю, на підставі якого орган державного фінансового контролю має право відповідно до статті 10 Закону № 2939-XII пред'явити керівникам та іншим особам підприємств, установ та організацій, що контролюються, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства. При цьому вимоги органу державного фінансового контролю можуть бути адресовані виключно підконтрольним установам і є обов'язковими до виконання лише в частині усунення допущених порушень законодавства.

Відтак, сама по собі довідка зустрічної звірки та зафіксовані у ній дані не тягнуть будь-яких юридичних наслідків для підприємств, установ і організацій, на яких вона проводиться. Натомість, у порядку адміністративного судочинства може бути оскаржене лише таке рішення, яке породжує безпосередньо права

чи обов'язки для позивача. Відповідно, правомірність висновків органу державного фінансового контролю за результатами проведення ревізії та вимоги про усунення порушень законодавства може бути предметом судового контролю у справі про оскарження такої вимоги або про стягнення збитків, завданих об'єкту контролю.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що у даній справі позивач – ДЗ «ДМА МОЗ України» (непідконтрольна установа) оскаржує дії контролюючого органу під час проведення зустрічної звірки. Разом із тим, вимога про усунення порушень законодавства Східним офісом Держаудитслужби пред'явлена підконтрольній установі - Управлінню соціального захисту населення Соборної районної у місті Дніпрі ради, а отже, саме для об'єкта контролю вказана вимога є обов'язковою для виконання та породжує юридичні наслідки.

За таких обставин Верховний Суд дійшов висновку, що реалізуючи свої повноваження щодо проведення в ДЗ «ДМА МОЗ України» зустрічної звірки з питань документального підтвердження виду, обсягу і якості операцій та розрахунків, з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку Управління соціального захисту населення Соборної районної у місті Дніпрі ради за період з 01 січня 2015 року по завершений місяць 2018 року, відповідач діяв у межах повноважень та у спосіб, що передбачені чинним законодавством України. Висновки відповідача щодо завищення розміру тарифу за результатами зустрічної звірки не порушують права ДЗ «ДМА МОЗ України», оскільки оцінка їх обґрунтованості та підтвердженості надається судом при розгляді позову підконтрольної установи до підприємства про стягнення збитків, що підтверджується вищевказаним.

Ураховуючи правове регулювання спірних правовідносин та обставини справи, Верховний Суд дійшов висновку про помилковість висновків судів першої та апеляційної інстанцій щодо протиправності дій Східного офісу Держаудитслужби під час проведення зустрічної звірки в ДЗ «ДМА МОЗ України» з питання обсягу і якості операцій та розрахунків для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку Управління соціального захисту населення Соборної районної у місті Дніпрі ради за період з 01 січня 2015 року по завершений місяць 2018 року відповідно до довідки зустрічної звірки від 26 лютого 2019 року № 04.04-20/11з.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 червня 2022 року у справі № 160/7717/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104975534>.

2.5. Про порядок визначення результатів службової діяльності державних службовців без проведення оціночної співбесіди

Абзац перший пункту 37 Типового порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 року № 640, визначає коло осіб, які мають

бути залучені до проведення оціночної співбесіди для визначення результатів виконання завдань. Буквальне тлумачення цього пункту вказує на те, що за загальним правилом до цих суб'єктів належить і сам державний службовець, діяльність якого є предметом оцінювання. Натомість в абзаці другому пункту 37 зазначеного Типового порядку йдеться про винятки з указаного правила. Так, визначення результатів виконання завдань проводиться без оціночної співбесіди в разі: 1) тимчасової відсутності державного службовця; 2) його повторної неявки для проходження співбесіди.

Наведена норма дозволяє суб'єкту владних повноважень обрати два варіанти поведінки: визначити результати виконання завдань без проведення оціночної співбесіди, тобто без участі державного службовця, або призначити повторну дату для її проведення

23 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 9 березня 2021 року у справі № 420/361/20 за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області, з участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача: ОСОБА_2, про визнання протиправними і скасування наказів, поновлення на посаді, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 пред'явила позов до Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області, у якому просила суд визнати протиправним і скасувати наказ відповідача від 16 грудня 2019 року №472-к «Про звільнення ОСОБА_1»; визнати протиправним і скасувати наказ відповідача від 16 грудня 2019 року №469-к «Про затвердження негативного висновку щодо оцінювання результатів службової діяльності ОСОБА_1» та Результати виконання завдань державним службовцем ОСОБА_1, який займає посаду державної служби категорії «Б» за 2019 рік; поновити її на посаді завідувача сектору контролю за регульованими цінами Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області з дати звільнення 17 грудня 2019 року; стягнути з відповідача на її користь середній заробіток за час вимушеного прогулу з дати звільнення 17 грудня 2019 року до дня ухвалення судового рішення.

В обґрунтування позовних вимог ОСОБА_1 зазначала, що протягом 2016-2019 років працювала в Головному управлінні Держпродспоживслужби в Одеській області на посаді завідувача сектору контролю за регульованими цінами, де у неї склалися неприємні стосунки з заступником начальника Головного управління ОСОБА_3. Позивачка вказувала, що наприкінці 2019 року у результаті оцінювання результатів службової діяльності державних службовців їй була виставлена негативна оцінка, що й послугувало підставою для звільнення з роботи. ОСОБА_1

не погоджувалася з такою оцінкою і звільненням, стверджуючи, що відповідач грубо порушив процедуру оцінювання.

У цьому контексті позивачка зазначала, що у жовтні 2019 року вона була присутня на роботі, однак з нею не була проведена оціночна співбесіда, як цього вимагав закон і графік оцінювання. Надалі її запросили на співбесіду на 4 листопада 2019 року, проте у той час вона була відсутня у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Після цього повторну дату співбесіди їй не повідомили, що вважає порушенням процедури, а надали лише лист від 6 листопада 2019 року з вимогою ознайомитися з результатами оцінювання, проведеного безпосереднім керівником без її участі.

Суд першої інстанції відмовив у задоволенні позовних вимог.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції, позов задовольнив. Суд апеляційної інстанції вказав, що відповідач позбавив позивачку права на оскарження, позаяк затвердив висновок оцінювання і звільнив її в один і той самий день. Натомість надання позивачці результатів оцінювання через два місяці після звільнення, за висновком суду, позбавило її можливості належно визначити підстави для такого оскарження у строк, установлений статтею 11 Закону України «Про державну службу».

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спір виник з приводу оцінювання відповідачем результатів службової діяльності позивачки як державного службовця. Основні аргументи учасників справи і ключові висновки судів стосувалися того, чи дотримався відповідач належної процедури проведення цього оцінювання.

Суди з'ясували, що спочатку відповідач призначив співбесіду з ОСОБА_1 у період 25 жовтня до 29 жовтня 2019 року без зазначення точної дати й часу її проведення. Надалі відповідач наказом від 28 жовтня 2019 року №21-ОД визначив новий термін проведення оціночної співбесіди з державним,и службовцями (у тому числі, з позивачкою), а саме: з 28 жовтня до 4 листопада 2019 року. Водночас, як установили суди, з 23 жовтня до 1 листопада 2019 року позивачка була у відрядженні. Надалі з 4 до 15 листопада 2019 року вона була відсутня на роботі у зв'язку з тимчасовою працездатністю. Натомість 2 і 3 листопада 2019 року були вихідними днями (субота і неділя). 4 листопада 2019 року відповідач визначив результати виконання позивачкою завдань без проведення оціночної співбесіди з нею.

Оцінюючи правомірність такого рішення відповідача, суд першої інстанції, пославшись на пункти 14, 37 Типового порядку №640, дійшов висновку, що тимчасова відсутність державного службовця на роботі у зв'язку із працездатністю не є підставою для невизначення результатів виконання ним завдань і незатвердження відповідного висновку. Натомість суд апеляційної інстанції указав, що зазначена норма не надає роботодавцю дозволу на проведення оцінювання державного службовця без відповідної співбесіди.

У цьому контексті Верховний Суд зазначив, що за змістом пункту 14 Типового порядку №640, визначення результатів виконання завдань, затвердження висновку не проводиться, якщо на дату прийняття наказу (розпорядження) про визначення результатів виконання завдань державний службовець: 1) працює на займаній посаді у звітному році з визначеними йому завданнями менше трьох місяців; 2) перебуває у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, без збереження заробітної плати відповідно до пунктів 3 і 18 частини першої статті 25 Закону України «Про відпустки»; 3) відсутній на службі у зв'язку з призовом на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийняттям на військову службу за контрактом, зокрема шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду; 4) відсутній на службі у зв'язку з проходженням спеціальної підготовки кандидатами на посаду судді відповідно до статті 77 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»; 5) відсторонений від виконання посадових обов'язків (повноважень) у порядку, визначеному законом.

Колегія суддів Верховного Суду зауважила, що у цій нормі не згадується оціночна співбесіда, а її приписи стосуються випадків, коли визначення результатів виконання завдань і затвердження висновку взагалі не повинне проводитися (через нетривалий час роботи службовця, відпустку певного виду або відсутністю на службі у зв'язку з виконанням військового обов'язку, проходженням суддівської підготовки чи відстороненням від посади).

Обумовлені випадки у спірних правовідносинах були відсутні, тож суд першої інстанції помилково застосував указану норму до ситуації позивачки і апеляційний суд правильно це зауважив.

Водночас пунктом 37 Типового порядку №640 встановлено, що для визначення результатів виконання завдань безпосередній керівник спільно з керівником самостійного структурного підрозділу (у разі наявності) проводить з державним службовцем, який займає посаду державної служби категорії "Б" або "В", оціночну співбесіду. У разі тимчасової відсутності державного службовця, який займає посаду державної служби категорії "Б" або "В", або його повторної неявки для проходження оціночної співбесіди у визначені безпосереднім керівником строки визначення результатів виконання завдань проводиться безпосереднім керівником та керівником самостійного структурного підрозділу (у разі наявності) без оціночної співбесіди в установлений строк. У разі тимчасової відсутності у зв'язку з відрядженням або відпусткою такого державного службовця за його заявою до безпосереднього керівника оціночна співбесіда та визначення результатів виконання завдань проводяться раніше.

Верховний Суд вказав, що абзац перший пункт 37 Типового порядку №640 визначає коло осіб, які мають бути залучені до проведення оціночної співбесіди для визначення результатів виконання завдань. Буквальне тлумачення цього

пункту указує на те, що за загальним правилом до цих суб'єктів належить і сам державний службовець, діяльність якого є предметом оцінювання. Натомість в абзаці другому пункту 37 Типового порядку №640 мова йде про винятки з указанного правила. Так, визначення результатів виконання завдань проводиться без оціночної співбесіди у разі: 1) тимчасової відсутності державного службовця; 2) його повторної неявки для проходження співбесіди.

Колегія суддів погодилась з висновками суду апеляційної інстанції про те, що наведена норма дозволяє суб'єкту владних повноважень прийняти два варіанти поведінки: визначити результати виконання завдань без проведення оціночної співбесіди, тобто без участі державного службовця, або призначити повторну дату для її проведення.

У цьому контексті Верховний Суд зауважує, що у касаційних доводах відповідач робить акцент лише на факті відсутності позивачки на роботі у день оцінювання (4 листопада 2019 року), однак ігнорує іншу істотну обставину цієї справи - наявність власного наказу, який на локальному рівні урегулював процедурні питання оцінювання. Так, як з'ясував суд апеляційної інстанції, у розділі II Графіку проведення оцінювання у 2019 році, затвердженого наказом Головного управління Держпроспоживслужби в Одеській області від 30 вересня 2019 року №4486, відповідач чітко визначив, що у разі відсутності державного службовця на роботі його слід письмово повідомити про дату проходження повторної оціночної співбесіди, і лише у разі подальшої неявки провести оцінювання без співбесіди з ним. Апеляційний суд також установив, що коли відповідач 28 жовтня 2019 року змінив розділ II Графіку проведення оцінювання у 2019 році, то наведене правове регулювання змін не зазнало.

З огляду на викладене і враховуючи принцип легітимних очікувань, колегія суддів Верховного Суду погодилась з висновком суду апеляційної інстанції про те, що у зв'язку з відсутності позивачки на роботі 4 листопада 2019 року відповідач мав обов'язок призначити їй повторну співбесіду. Оскільки відповідач цього протиправно не зробив, висновок апеляційного суду про позбавлення позивачки права на участь у прийнятті рішення є слушним і ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права та відповідає обставинам справи.

На основі цього Верховний Суд констатував, що доводи скаржника про помилкове застосування апеляційним судом пункту 37 Типового порядку №640 не знайшли свого підтвердження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 червня 2022 року у справі № 420/361/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104904571>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за червень 2022 року / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. – 51 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua